

Humanitarian Aid
and Civil Protection

ԱՌՆԱՊ
ARNAP
DRR NATIONAL PLATFORM

ԼՈՌԻՆ ՄԱՐԶԻ ՄԱՐՑ ԳՅՈՒՂԻ ԱՂԵՏՆԵՐԻ ՌԻՍԿԻ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ

Վերլուծությունն սիրականացվել է Աղետների ռիսկի նվազեցման ազգային պլատֆորմի մասերի «Առև ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅԱՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒՄ» համատեղ ծրագրի շրջանակներում, որը ֆինանսավորվում է Եվրոպական հանձնաժողովի Մարդասիրական օգնության նրադաքացիական գլխավոր վարչության կողմից:

Այս ուսումնասիրությունն իրականացվել է ՄԱԿ-ի մանկական հիմնադրամի և Աղետների ռիսկի նվազեցման ազգային պլատֆորմի «Առև ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅԱՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒՄ» համատեղ ծրագրի շրջանակներում, որը ֆինանսավորվում է Եվրոպական հանձնաժողովի Մարդասիրական օգնության նրադաքացիական գլխավոր վարչության կողմից:

Աղետների ռիսկի նվազեցման ազգային պլատֆորմ

ԼՈՐՈՒ ՄԱՐԶԻ ՄԱՐՑ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԱՂԵՏՆԵՐԻ ՌԻՍԿԻ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ

Իրականացնող՝ «Ստեփանավանի «Լոռե» փրկարար ջոկատ» ՀԿ

Աղետների ռիսկի վերլուծության թիմ.

Աննա Առաքելյանը, «Ստեփանավանի «Լոռե» փրկարար ջոկատ» ՀԿ հրահանգիչ

«Ստեփանավանի «Լոռե» փրկարար ջոկատ» ՀԿ կամավորներ՝

Անժելա Աբովյան, Մարգարիտա Մելքոնյան, Լաուրա Զովհաննիսյան,

Սվետլանա Դանիլյեյան, Լիզա Այվազյան

Վերլուծության պատասխանատու՝

Անժելա Բադալյան՝ «Ստեփանավանի «Լոռե» փրկարար ջոկատ» ավագ հրահանգիչ, ՀՀ
ՏԿԱԻՆ Ճգնաժամային կառավարման պետական ակադեմիայի դասախոս,

ԱՌՆ գործընթացի պատասխանատու՝

Արմեն Առաքելյան՝ «Ստեփանավանի «Լոռե» փրկարար ջոկատ» ՀԿ նախագահ, ՀՀ
ՏԿԱԻՆ Ճգնաժամային կառավարման պետական ակադեմիայի միջին մասնագիտական
ծրագրերի ղեկավար, դասախոս

Ծրագրի ղեկավար՝

Արա Բարսեղյան, ԱՌՆ ազգային պլատֆորմի փոխտնօրեն

© ՄԱԿ-ի մանկական հիմնադրամ

ՀԱԿԻՐՃ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ**Վտանգներին դիմակայելու ամենալավ միջոցը աղետակայուն համայնք ունենալն է**

Աղետների ռիսկի նվազեցման (ԱՌՆ) գործնաթացը, լինելով զարգացման գործընթացի անբաժանելի մաս, լուրջ խնդիր է հանդիսանում հատկապես աղքատ և զարգացող երկրների համար: Այն դասվում է առաջնահերթ խնդիրների շարքում նաև Հայաստանում, որի լավագույն ապացույցը Հայաստանի կառավարության կողմից վերջերս հաստատված ԱՌՆ ռազմավարությունն է (7 մարտի, 2012թ.): Հանդիսանալով Հայաստանի ազգային անվտանգության հայեցակարգից բխող գործառնություն՝ ԱՌՆ-ն դիտվում է որպես պետության անվտանգության և կայուն զարգացման կարևորագույն նախապայմաններից մեկը և, համաձայն ԱՌՆ ռազմավարության դրույթների և վերջինիս իրականացման 2012-2015թթ. պլանի, պետք է ներառվի զարգացման ոլորտային և ճյուղային պլաններում:

ԱՌՆ գործնական ինտեգրումը զարգացման ծրագրերում և գործընթացներում, մասնավորապես, համայնքային մակարդակում, լուրջ մարտահրավեր է և հանդիսանում է նոր մտածողության և գործելակերպի, այն է՝ նոր ԱՌՆ մշակույթի ձևավորման համապարփակ գործընթացի բաղկացուցիչ մասը: Աղետների ռիսկի նվազեցումը տեղական մակարդակում աղետների ռիսկի կառավարման ընդհանուր համակարգի տեղական բաղադրիչն է, որը մարզային և ազգային բաղադրիչների հետ համատեղ ձևավորում է ազգային համալիր ԱՌՆ համակարգը:

Համայնքում աղետների ռիսկի վերլուծությունն (ԱՌՎ) իրենից ներկայացնում է տվյալ համայնքին սպառնացող ռիսկերի բնույթի և մասշտաբի համեմատական վերլուծություն տարբեր բնական և մարդածին վտանգների ու խոցելիության համար, որոնք կարող են համայնքին պատճառել մարդկային և նյութական կորուստներ, լուրջ վնաս հասցնել շենք-շինություններին, ինֆրակառուցվածքներին, ծառայություններին, կենսամիջոցներին:

Թիրախ համայնքներում ԱՌՎ իրականացվել է տեղական մակարդակում ռիսկերի կառավարման (ՏՄՌԿ) մեթոդաբանության կիրառմամբ, որը ծրագրի շրջանակներում համալրվել էր երեխայազգայուն բաղադրիչով:

ՏՄՌԿ-ն իրենից ներկայացնում է համայնքին սպառնացող ռիսկերի բացահայտման գործիքների և կառավարման գործառնությունների ամբողջական հավաքածու, որը ձևավորվել է Հայաստանում նմանատիպ հայտնի գործիքների փորձարկման և ադապտացման արդյունքում: Այն մշակվել է՝ հիմք ընդունելով.

- ՀՀ ԱՌՆ ազգային ռազմավարության համապատասխան դրույթները,
- Հյոգոյի գործողությունների ծրագրի գերակայությունները,
- ԱՌՆ ազգային համակարգի կարողությունների զարգացման համար նախանշված գերակա ուղղությունները:

ՏՄՌԿ-ն ԱՌՆ ազգային մշակույթի ձևավորման ուղղությամբ ձեռնարկվող կարևորագույն քայլերից մեկն է և նպաստում է աղետակայուն համայնքների կայացմանը Հայաստանում:

Մեթոդի արդյունավետ կիրառման համար անհրաժեշտ է, որպեսզի համայնքը.

- լինի շահագրգիռ ու կամավորապես մասնակցի գործընթացին,
- լինի պատրաստակամ՝ ներդնելու սեփական ներուժը ԱՌՆ միջոցառումների պլանավորման ու իրականացման գործում,
- պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների հետ համատեղ կրի պատասխանատվություն՝ աղետակայուն համայնքի կայուն զարգացման և դրա հետ կապված որոշումների ընդունման և իրականացման համար:

Ուսումնական հաստատություններում Աղետների ռիսկի վերլուծությունը հնարավորություն է տալիս անձնակազմին և երեխաներին բացահայտել աղետների հարտակարգ իրավիճակների հետևանքները, օգտագործել իրենց գիտելիքը և կարողությունները՝ դիմակայելու աղետների հարտակարգ իրավիճակների ազդեցությանը, բարձրացնել իրենց հմտությունը նպատրաստվածությունն աղետներին նախապատրաստման և արձագանքման լորտում՝ երեխաների և անձնակազմի կյանքերը չհրեկելու ու վնասները նվազագույնի հասցնելու համար:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. ՏՎՅԱԼՆԵՐԻ ՀԱՎԱՔԱԳՐՈՒՄ ՈՒ ՀԵՏԱԶՈՏՈՒՄ	7
1.1 Երկրորդական աղբյուրների տվյալներ	8
1.1.1 Մարց համայնքի տեղադիրքը և կլիման	8
1.1.2 Համայնքի բնակչությունը	8
1.1.3 Մարց համայնքի նսպառնացող վտանգավոր երևույթները	9
1.1.4 Հիմնական շինություններ	10
1.1.5 Չբաղվածություն	10
1.1.6 Արտաքին և ներքին ճանապարհներ	10
1.1.7 Արտաքին և ներքին տրանսպորտ	11
1.1.8 Կոյուղի	11
1.1.9 Աղբահանություն	11
1.1.10 Ջրամատակարարում	11
1.1.11 Ոռոգում	11
1.1.12 Գազաֆիկացում	11
1.1.13 Հատուկ ծառայություններ	11
Հրդեհ-փրկարար ծառայություն	11
Ոստիկանություն	12
1.1.14 Կենսական կարևոր համակարգեր	12
Կրթական համակարգ	12
Առողջապահություն	13
Մշակույթ	13
Պատմամշակութային կոթողներ	13
Կապի միջոցներ	13
Տեղեկատվական աղբյուրներ	13
1.2 Ակնադիտական զննում	13
1.3 Զարտեգագրում	15
1.4 Սեզոնային օրացույց	17
1.5 Պատմական օրացույց	19
Համայնքում վերջին տարիների տեղի ունեցած փոփոխությունների աղյուսակ	21
1.6 Զննարկումներ ֆոկլու-խմբերում	23
1.7 Կիսակառուցվածքային հարցազրույցներ	24
1.7.1 Արտակարգ դրավիճակների ռիսկայելուև արձագանքելու համայնքի կարողությունները	25
1.7.2 Համայնքում վերջին տարիներին տեղի ունեցած ԱԻ-ը և դրանց հետևանքները:	25
1.8 Չանգվածային հարցում բնակչության շրջանում հարցաթերթիկների միջոցով	26
1.8.1 Համայնքին սպառնացող հիմնական վտանգավոր երևույթներ	26
Համայնքին սպառնացող հիմնական վտանգավոր երևույթների աղյուսակ	28
1.8.2 Վտանգավոր երևույթների սեզոնայնություն	30
1.8.3 Վտանգավոր երևույթների հաճախականությունը	32
1.8.4 Համայնքում տեղի ունեցած արտակարգ դրավիճակներից բնակչության կրած վնասները	33
1.8.5 Վտանգների և խոցելիության համադրությունը	33
1.8.6 Աղետների ռիսկայելու վերաբերյալ համայնքի բնակչության գիտելիքները	35
2. ՀԱՎԱՔԱԳՐՎԱԾ ՏՎՅԱԼՆԵՐԻ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄ	42
2 ՀԱՎԱՔԱԳՐՎԱԾ ՏՎՅԱԼՆԵՐԻ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄ	42
2.1 Եզրակացություններ և առաջարկություններ	42
2.2 Համայնքի ուժեղ կողմերը	43
2.3 Համայնքի թույլ կողմերը	43
2.4 Համայնքի հնարավորությունները	44
2.5 Համայնքի և մասնավորապես աղետների ռիսկի նվազեցման գործընթացի զարգացմանը խոչընդոտող գործոնները	44
Համայնքի բնակիչների կողմից բացահայտված խնդիրները, դրանց պատճառներն ու բացասական հետևանքները, ինչպես նաև հնարավոր լուծումները`	46
ՀՀ ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐ ՈՒ ՄԱՂԵՏՆԵՐԻ ՌԻՍԿԻ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄ ԵՎ ՀԱՎԱՍՏԱԳԻՐ	52
ՄԱՐՑ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԴԻՄԱԿԱՅՈՒՆ ԶԱՐԳԱՅՈՒՄ ԱՆՊԱՀՈՎՈՂԱՌՆ	
ԽՆԴԻՐՆԵՐԵՎ ԴՐԱՆՑԱՌԱՋԱՀԵՐԹԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐ	55
3.2 ԱՌՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԻ ԶԵՎԱԿԵՐՊՈՒՄ	59

3.3

ԱՌՆԽՆԴԻՐՆԵՐԻՆՈՒՂՂՎԱԾԱՌԱՋԱՐԿՎՈՂԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐԸ ՍՏՎԵՐՋԻՆՆԵՐԻ ՍԱՌԱՋՆ
ԱՀԵՐԹՈՒԹՅԱՆ.....63

2. Սոցիալական ոլորտ71

UUU8

ԱՂԵՏՆԵՐԻ ՌԻՍԿԻ ՆՎԱԶԵՑՄԱՆ ԳԵՐԾԸՆԹԱՑԸ ԼՈՌՈՒ ՄԱՐԶԻ ՄԱՐՑ ՀԱՄԱՅՆՔՈՒՄ

Աղետների ռիսկի նվազեցման համակարգը գործընթացների և գործառնությունների մի շարքանակ է, որի նպատակն է բարձրացնել աղետներին դիմակայելու կարողությունները: Այն նպատակաուղղված է կանխելու կամ կանխարգելել վտանգները, նվազեցնելու այդ վտանգների հնարավոր բացասական ազդեցությունը, ինչպես նաև նպաստելու հասարակության կայուն զարգացմանը:

Դպրոցում իրականացված ուսումնասիրության իրականացումը հնարավորություն է տալիս դպրոցներին, որոշակի աջակցության դեպքում, բացահայտել աղետների նարտակարգի բավիճակների հետ կապված իրենց խնդիրները, օգտագործել իրենց կարողությունները՝ դիմակայելու աղետների նարտակարգի բավիճակների ազդեցությանը,

1. ՏՎՅԱԼՆԵՐԻ ՀԱՎԱՔԱԳՐՈՒՄ ՈՒ ՀԵՏԱԶՈՏՈՒՄ

Մարց համայնքում աղետների ռիսկի վերլուծության (ԱՌՎ) գործընթացն իրականացվել է մասնակցային սկզբունքով՝ ԱՌՆԱԴ-ի, Ստեփանավանի «Լոռե» փրկարար ջոկատ ՀԿ-ի, համայնքի բնակիչների և տեղական ինքնակառավարման մարմինների ներկայացուցիչների անմիջական մասնակցությամբ: Հարկ է նշել հիմնական դերակատարների՝ տեղական ինքնակառավարման մարմինների (համայնքի ղեկավար, ավագանի, համայնքապետարանի աշխատակիցներ), հանրակրթական ուսումնական հաստատությունների և բուժկետի ներկայացուցիչների և բնակիչների շահագրգռվածությունը ԱՌՆ վերլուծության գործընթացի ժամանակ:

Համայնքում ԱՌՆ ուսումնասիրության գործընթացին մասնակիցել են ընդհանուր թվով 42 հոգի: Այդ թվում.

- Համայնքի ընդհանուր ժողովի մասնակիցներ – 11 մարդ, որոնցից հաշվապահ, աշխատատեղի քարտուղար, ուսուցիչ – 5,
- գյուղատնտեսական ոլորտի ֆոկլուս-խումբ – 5,
- կրթական ոլորտի ֆոկլուս խումբ – 8 (տնօրեն-ուսուցիչ 2 և 5 աշակերտ
- հարցմանը մասնակցած համայնքի այլ բնակիչներ – 20:

Ուսումնասիրության մասնակիցների 45%-ը եղել են տղամարդիկ, 55%-ը՝ կանայք:

Մասնակիցներն ըստ տարիքի՝

- 11%-ը կազմել է մինչև 18 տարեկան տարիքային խումբը,
- 12%-ը կազմել է 18-26 տարիքային խումբը,
- 50%-ը կազմել է 26-50 տարիքային խումբը,
- 27%-ը կազմել է 50-ից բարձր տարիքային խումբը:

ԱՌՎ արդյունքում հավաքագրված տվյալները՝ համայնքի հետ համատեղ, ընդհանուր ժողովում ենթարկվել են համեմատական վերլուծության, որի արդյունքների հիման վրա մշակվել են առաջարկություններ՝ համայնքին սպառնացող վտանգների նվազեցման ուղղությամբ:

1.1 Երկրորդական աղբյուրների տվյալներ

Մարց համայնքի վերաբերյալ տվյալները և տեղեկությունները հավաքագրվել են Լոռու մարզպետարանից, Մարցի համայնքապետարանից, ՀՀ ՏԿԱԻՆ Փրկարար ծառայության Լոռու մարզային փրկարար վարչությունից, ՀՀ կառավարությանն առնթեր Կադաստրի պետական կոմիտեի պաշտոնական կայքից, ՀՀ ԿԳՆ Կրթական տեխնոլոգիաների ազգային կենտրոնի Հայկական կրթական միջավայրից, ՀՀ ՏԿԱԻՆ Սեյսմիկ պաշտպանության արևմտյան ծառայության տվյալների բազայից և այլ աղբյուրներից:

1.1.1 Մարց համայնքի տեղադիրքը և կլիման

Մարց համայնքը գտնվում է Լոռու մարզում, Թումանյանի տարածաշրջանում՝ բարձրադիր և լեռնային վայրում՝ ծովի մակարդակից 1650 մ բարձրության վրա: Հեռավորությունը Թումանյան ավանից 25 կմ, Ալավերդի քաղաքից մոտ 65 կմ, մարզկենտրոն Վանաձորից՝ մոտ 40 կմ հյուսիս-արևելք, Երևանից՝ 155 կմ:

Համայնքի վարչական տարածքը կազմում է 7117 հա: Գյուղատնտեսական նշանակության հողերը կազմում են 2220 հա:

Կլիման բարեխառն լեռնային է, տևական, ցուրտ ձմեռներով: Ամեն տարի հաստատվում է կայուն ձնածածկույթ: Ամառները տաք են, համեմատաբար խոնավ: Տարեկան միջին ջերմաստիճանը կազմում է 9.2 °C, մթնոլորտային տեղումների միջին քանակը՝ 547 մմ: Ագրոկլիմայական տեսակետից ընկած է մասնակի ոռոգման գոտում:

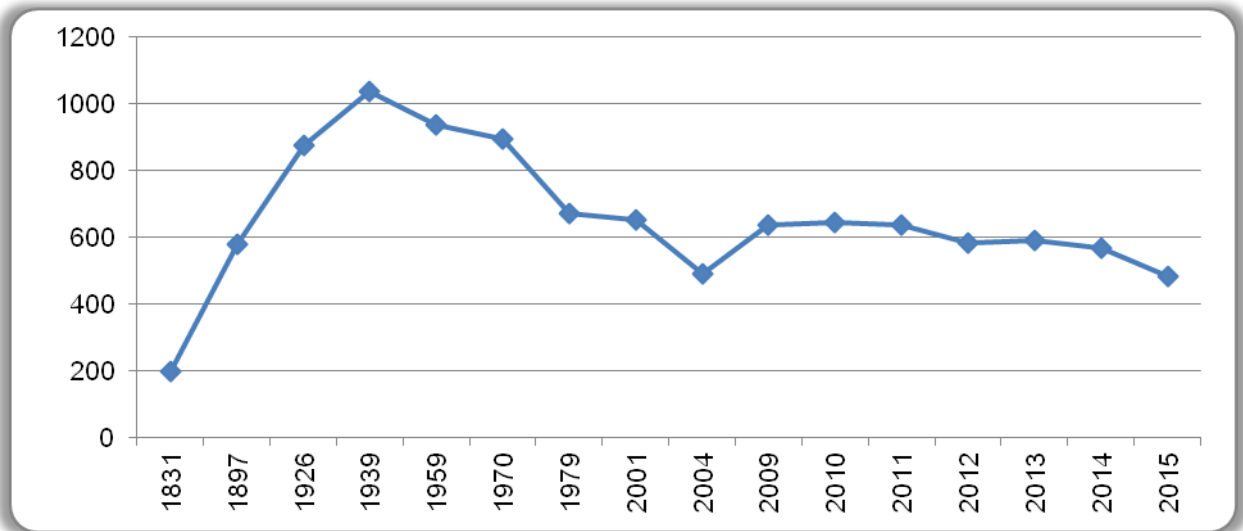
1.1.2 Համայնքի բնակչությունը

Գյուղը հիմնադրվել է 1211 թվականին Հաղպատի վանքի կալվածքները լքած գյուղացիների կողմից: Հետագայում Մարցը բնակեցվել է Հաղպատից, Սանահինից և Շիրակի գյուղերից տարբեր ժամանակներում տեղափոխված բնակիչներով:

Մարց համայնքի բնակիչների վերաբերյալ տվյալները առկա են 1831 թ.-ից: Մարց համայնքի բնակչության թիվը կազմում էր՝

- 1831 թ-ին – 197,
- 1897 թ-ին – 578,
- 1926 թ-ին – 876,
- 1939 թ-ին – 1037
- 1959 թ-ին – 937
- 1970 թ-ին – 896
- 1979 թ-ին – 671,
- 2001 թ-ին – 652,
- 2004 թ-ին – 492,
- 2009 թ-ին – 638,
- 2010 թ-ին – 644,
- 2011 թ-ին – 639,
- 2012 թ-ին – 583,
- 2013 թ-ին – 590,
- 2014 թ-ին – 568,
- 2015 թ-ին – 482 բնակիչ:

Բնակչության թվաքանակի վերաբերյալ տեղեկատվությունը վերցված է Կադաստրային տվյալներից:

Համայնքի բնակչության թիվը 1831-2015թթ.

Ներկայում Մարց համայնքի գրանցված բնակչության թիվը կազմում է 482 մարդ: Որից տղամարդիկ կազմում են 47 %, կանայք՝ 53 %:

Տեղական ինքնակառավարումը իրականացվում է համայնքապետի և 5 հոգուց /4 տղամարդ/, 1 կին/, բաղկացած ավագանու կողմից: Համայնքապետի կողմից ձևավորված համայնքապետարանի աշխատակազմը բաղկացած է 7 հոգուց /4 տղամարդ, 3 կին/:

1.1.3 Մարց համայնքի նսպառնացող վտանգավոր երևույթները

Ըստ համայնքում կատարված ուսումնասիրությունների կարելի է փաստել, որ համայնքին սպառնում են տարբեր բնույթի վտանգներ:

Բնական վտանգավոր երևույթներից համայնքի համար սպառնալիք են ներկայացնում կարկտահարությունը, ցրտահարությունը, գետի վարարումը, երաշտը, երկրաշարժը, ուժեղ քամիները, առատ տեղումները, քարաթափումները, սողանքները, ձնաբուքերը, կայծակները: Վերջին տարիներին արձանագրվել են կարկտահարության, ցրտահարության, երաշտի և ուժեղ քամիների դեպքերի հաճախականության աճ:

ՀՀ ՏԿԱԻՆ հիդրոոգերակառնության և մոնիտորինգի պետական ծառայության տարկումների 30-100 տարիների տվյալների վերլուծությունը վկայում է այն մասին, որ հանրապետության ողջ տարածքում տարեկան տեղումները պակասել են 5.8%-ով, ընդ որում տաք ժամանակահատվածում սկսվել են 7.1%-ով, իսկ ցուրտ սեզոնում աճել են 8.5%-ով: Եթե նման միտումը պահպանվի, ապա 2100 թ.-ին օդի ջերմաստիճանը կբարձրանա 170-С-ով, տեղումների քանակը կնվազի 10%-ով: Այդի տեսակետները կարող են եսազդել կլիմայից կախում ունեցող տնտեսության ճյուղերի վրա:

Մարդածին բնույթի վտանգներից համայնքի համար սպառնալիք են ներկայացնում մատով բարները, կենցաղային հրդեհները, պայթյունները, շենքերի, շինությունների փլուզումները: Բնակչության շրջանում մեծ վերաբերյալ գիտելիքների պակասը բարձրացնում է համայնքի խոցելիության աստիճանը:

Համայնքի համար վտանգ են ներկայացնում անտառային և խոտածածկ տարածքների հրդեհները, որոնք հիմնականում մարդկանց անփութության և անզգուշության հետևանք են: Վերջիններս իրենց բացասական ազդեցությունն են թողնում շրջակա միջավայրի վրա:

Կլիմայի փոփոխության պայմաններում խոտածածկ տարածքների հրդեհները Էկոհամակարգի համար դառնում են ամենամիջակա և խոշոր սպառնալիքը: Ավելացող հրդեհների հետևանքներին գումարվում է երաշտի և ջերմային սթրեսի պատճառով կրճատվող վերարտադրությունը: Անտառային և խոտածածկ տարածքների հրդեհները ծանր հետևանքներ են թողնում նաև մարդու կենսակերպի և առողջության վրա:

Շրջակա միջավայրի վրա վնասակար ազդեցություն են ունենում նաև անտառի հատումները և չկազմակերպված աղբահանությունը:

Այլ բնույթի վտանգներից համայնքի բնակչության և գյուղատնտեսական կենդանիների համար սպառնալիք են ներկայացնում վայրի գազանները, հատկապես գայլերը, որոնց ներխուժումները համայնքի տարածք դարձել են ավելի հաճախակի: Վայրի գազանները դառնում են նաև մարդկանց շրջանում վախի առաջացման պատճառ:

Համայնքի բնակչության գերակշիռ մասը զբաղվում է անասնապահությամբ: Անասնապահության համար վտանգ են ներկայացնում անասնահամաճարակները, որոնք հիմնականում կանխարգելիչ միջոցառումների բացակայության հետևանք են:

1.1.4 Հիմնական շինություններ

Համայնքի հիմնական շինություններն դպրոցը, համայնքապետարանը, ակումբը, մանկապարտեզը:

1.1.5 Զբաղվածություն

Համայնքի առաջատար ճյուղն է անասնապահությունը: Զբաղվում են նաև թռչնապահությամբ և մեղվապահությամբ:

Տնամերձ հողակտորներում զբաղվում են բանջարաբուծությամբ և այգեգործությամբ՝ հիմնականում սեփական կարիքների բավարարման նպատակով:

Ըստ համայնքապետի տվյալների՝ համայնքի աղքատության տոկոսը կազմում է 30 %:

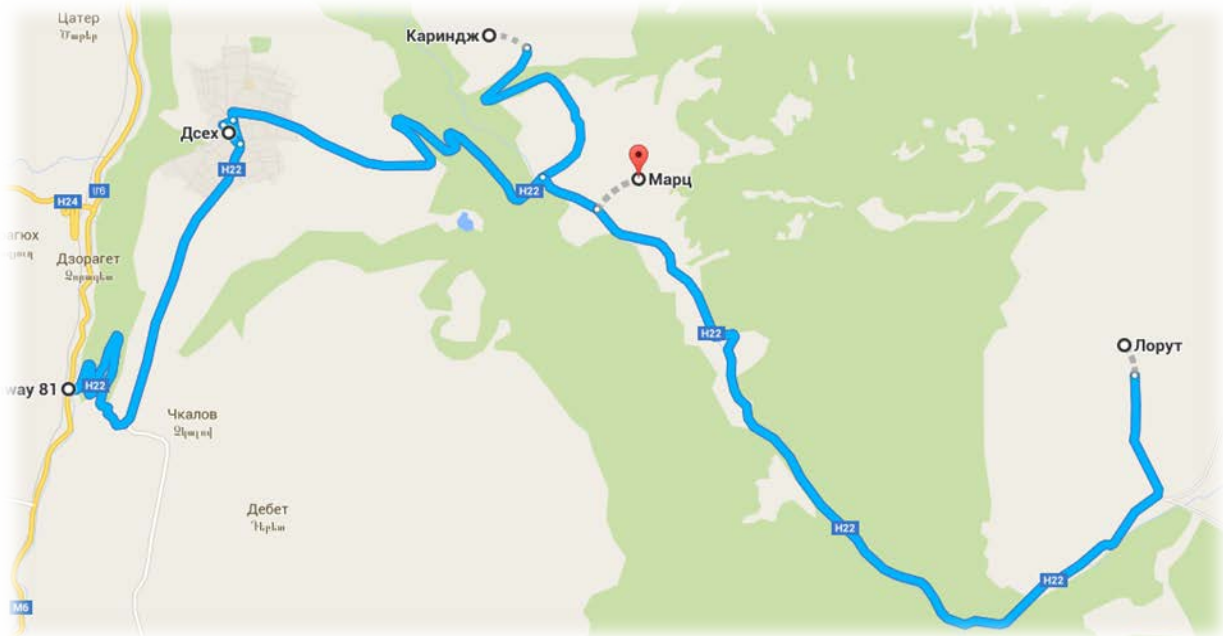
1.1.6 Արտաքին և ներքին ճանապարհներ

Մարց համայնքը գտնվում է Հ-22՝ Մ-6 – Դսեղ – Մարց – Մարց հանրապետական նշանակության ճանապարհի վրա, Մ6՝ Վանաձոր(Մ-3 հատման կետ) – Ալավերդի - Վրաստանի սահման միջպետական մայրուղուց մոտ 14 կմ հեռավորության վրա:

Համայնքի միջպետական ավտոճանապարհի հետ կապող ճանապարհը գտնվում է վատ վիճակում և ունի խիստ բարեկարգման կարիք:

Ներհամայնքային ճանապարհները նույնպես գտնվում են վատ վիճակում, ունեն բարեկարգման և լուսավորման կարիք:

Համայնքում առկա է 2 ավտոմոբիլային կամուրջ, որոնք ունեն վերանորոգման կարիք, և 1 հետիոտնային, որը գտնվում է նորմալ վիճակում:

1.1.7 Արտաքին և ներքին տրանսպորտ

Կապը մարզկենտրոնի և հարևան համայնքների հետ իրականացվում է անհատական մեքենաների, երթուղային ավտոբուսի և երթուղային միկրոավտոբուսի միջոցով /օրական 1 անգամ/:

1.1.8 Կոյուղի

Համայնքը կոյուղացված չէ:

1.1.9 Աղբահանություն

Համայնքում չի կատարվում կազմակերպված աղբահանություն: Բնակիչները աղբահանությունը կազմակերպում են անհատական ձևով:

1.1.10 Ջրամատակարարում

Համայնքը խմելու ջուրը ստանում է բնական աղբյուրներից: Ջրաբաշխումն իրականացվում է կետրոնացված ջրամատակարարման համակարգի միջոցով: Խմելու ջրով ապահովված է ամբողջ համայնքի 90%-ը: Խմելու ջուրը հիմնականում տրվում է ըստ գրաֆիկի՝ 8 – 10 ժամ օրական:

1.1.11 Ոռոգում

Համայնքը չունի ոռոգման ցանց:

1.1.12 Գազաֆիկացում

Համայնքը գազաֆիկացված է:

1.1.13 Հատուկ ծառայություններ

Հրշեջ-փրկարար ծառայություն

Տարածաշրջանը սպասարկվում է ՀՀ ՏԿԱԻՆ Փրկարար ծառայության Լոռու մարզային փրկարար վարչության ստորաբաժանումների կողմից: Մոտակա ստորաբաժանումը տեղակայված է Ալավերդի համայնքում:

Ոստիկանություն

Համայնքը սպասարկվում է ՀՀ ոստիկանության Լոռու մարզային վարչության բաժնի կողմից: Մոտակա հենակետը տեղակայված է Ալավերդի համայնքում:

1.1.14 Կենսական կարևոր համակարգեր

Կրթական համակարգ

Մարցհամայնքում իրականացվում է հիմնական կրթություն, որը հանդիսանում է պարտադիր կրթության երկրորդ մակարդակը և ներառում է հանրակրթական հիմնական ծրագրերի երեք աստիճանները:

20-րդ դ. սկզբին Մարց գյուղում հիմնվել է ծխական դպրոց, որը 1908-10 թթ.ունեցել է 25 աշակերտ, որոնցից 2-ը աղջիկներ: Դպրոցը գոյատևել է մասնավոր միջոցներով և շուտով փակվել: Հետագայում վերաբացվել է և 1916-21թթ.:

Խորհրդային տարիներին Մարցի դպրոցը պաշտոնապես բացվել է 1924 թվականին: Այնտարրական էր, չունեցավական շենքև տեղավորված էր մասնավոր տանը: Դպրոցն ուներ 4-5 ուսուցիչ և 45 աշակերտ:

1931 թ. Դպրոցը դարձել է յոթնամյա: Այդ ժամանակ էլ կառուցվել է դպրոցի միահարկ շենքը, որն ուներ չորս դասարան:

1959-60թթ. Դպրոցը դարձել է տասնամյա: 1967

թվականից դպրոցը գործել է նորակառույց շենքում և ունեցել 249 աշակերտ:

1992թ-ից Մարցի դպրոցը դարձել է միջնակարգ:

Մարցի դպրոցը վերանորոգվել է 2013 թ-ին և կից կառուցվել է նոր մասնաշենք և սպորտդահլիճ:

Դպրոցի շենքը տիպիկն եռեհարկ քարե շինություն է: Դպրոցի ընդհանուր մակերեսը կազմում է 1490մ²:

Դպրոցն ունի 18

դասասենյակ, համակարգչային սենյակ, քիմիայի,

Մարց համայնքի միջնակարգ դպրոցի շենքը

դասասենյակ, ուսուցչանոց, գրադարան, տնօրենի

սենյակ, բուժկետ, ճաշարան, խոհանոց, հանդիսությունների դահլիճ, սպորտդահլիճ, բացօթյա սպորտհրապարակ և ապաստարան:

Համայնքում նախատարրական կրթություն չի իրականացվում:

Ներկայիս շենքում դպրոցը սկսել է գործել 1972 թ-ից: Դպրոցի շենքը երկհարկանի, տիպային, քարաշեն շինություն է:

Դպրոցի ընդհանուր մակերեսը կազմում է 1040մ²: Դպրոցն ունի 8 դասասենյակ, 2 առանձնասենյան, համակարգչային սենյակ, արհեստագործական սենյան, լաբարատորիա, գրադարան, 2 տեխնիկական նշանակության սենյան, սպորտդահլիճ, բացօթյա սպորտհրապարակ, ճաշարան:

Աշակերտների թիվը կազմում է՝ 33, աշխատողներինը՝ 18 մարդ: Դասարանները երկկոմպլեկտ են:

<i>Համայնքում</i>	<i>նախադպրոցական</i>	<i>կրթություն</i>	<i>չի</i>
<i>իրականացվում: Համայնքում կամանկապարտեզի շենք, որը գտնվում է վատ վիճակում:</i>			

Առողջապահություն

Համայնքը սպասարկվում է «Դսեղի առողջության կենտրոն» կողմից: Համայնքում գործում է բուժկետ: Բուժկետը տեղակայված է մանկապարտեզի շենքում, ապահովված է առաջին օգնության անհրաժեշտ պարագաներով: Բուժկետում աշխատում է 1 բուժքույր:

Մշակույթ

Համայնքի ակումբի շենքը կիսաքանդ վիճակում է:

Պատմամշակութային կոթողներ

Համայնքի պատմամշակութային կոթողներն են՝ 13-14 դդ. Գյուղատեղի «Շահնարեկ» («Շահնար Բեկ») /գյուղից 13 կմ հարավ-արևելք/, 13-14դդ. Եկեղեցի, գերեզմանոց, խաչքարեր և այլն:

Կապի միջոցներ

Գյուղում առկա են բջջային հեռախոսակապ, ինտերնետ և փոստային ծառայություն:

Տեղեկատվական աղբյուրներ

Տեղեկատվական աղբյուրներից համայնքին հասանելի են հանրային ռադիոն, հանրային և արբանյակային հեռուստատեսությունը, ինտերնետը և մամուլը:

1.2 Ակնադիտական զննում

Համայնք մտնելու առաջին իսկ պահից ԱՌՆ թիմի անդամների և համայնքի պատասխանատու անձի հետ միասին իրականացվել է ակնադիտական զննում, որի ընթացքում գրանցվել են ԱՌՎ գործընթացի համար անհրաժեշտ առաջնային տպավորությունները համայնքի շինություններից, ճանապարհներից, աղբահանությունից և այլն:

Ակնադիտական զննումների աղյուսակ

Առարկաներ, երևույթներ, մարդիկ, հարաբերություններ	Նկարագիր
Ինֆրաստրուկտուրա /ենթակառույցներ/	
Հիմնական շինությունները	Համայնքի բնակելի ֆոնդի հիմնականում կազմված մեկ հարկանի և երկհարկանի քարե առանձնատներից: Բնակելի տները բարետես են, մեծամասամբ բավարարվիճակում: Տների մեծ մասի վրա կան տեղադրված արբանյակային և լեռնալեռնային ջրամատակարարման համակարգեր: Տնամերձ տարածքները զբաղեցնում են այգիները և բանջարանոցները:
Ճանապարհներ հիմնական / ներքին	ԳյուղըՄ-6 մայրուղու հետ կապող ճանապարհը գտնվում է ոչ բարձր քվիճակում և ունի ասֆալտապատման կարիք: Ներհամայնքային ճանապարհները հիմնականում գրունտային են: Ճանապարհների մի մասը լուսավորված է: Ներհամայնքային ճանապարհներն ունեն բարեկարգ ման, ասֆալտապատման և լուսավորման կարիք:
Էներգիա	Բնակչության էներգիայի հիմնական աղբյուրը վառելիքային է, գազն ու էլեկտրաէներգիան է:
Կենսական կարևոր համակարգեր	
Դպրոց	Համայնքի դպրոցի շենքը գտնվում է վավիճակում:
Գյուղապետարան	Գյուղապետարանը գտնվում է մանկապարտեզի հին շենքում, որը գտնվում է ոչ բարձր քվիճակում:
Բուժկետ	Բուժկետը տեղակայված է վագոն-տնակում, որը գտնվում է ոչ բավարարվիճակում: Բուժկենսապահովված է ջրամատակարարմամբ:
Սոցիալ-տնտեսական	
Կրթություն	Արհեստագործական, միջին մասնագիտական և բարձրագույն կրթությանը գտնվում են Ալավերդիում, մարզկենտրոնում, Երևանում և այլ թաղամասերում:
Առողջապահություն	Հիմնական բժշկական միջամտությունը բնակչությանը հասանելի է Ալավերդիում, Վանաձորի, Երևանի և այլ թաղամասերի բուժօգնականություններում:
Չբաղվածություն	Բնակչությունը հիմնականում զբաղվում է անասնապահությամբ: Համայնքում զարգանում են անամեղվաբուծությունը: Տնամերձերում զբաղվում են այգեգործությամբ և հողագործությամբ: Գյուղատնտեսությունից ստացվող եկամուտը ուղղակիորեն կախված է նաև բնության քմահաճույքներից և կրում է սեզոնային բնույթ:

1.3 Քարտեզագրում

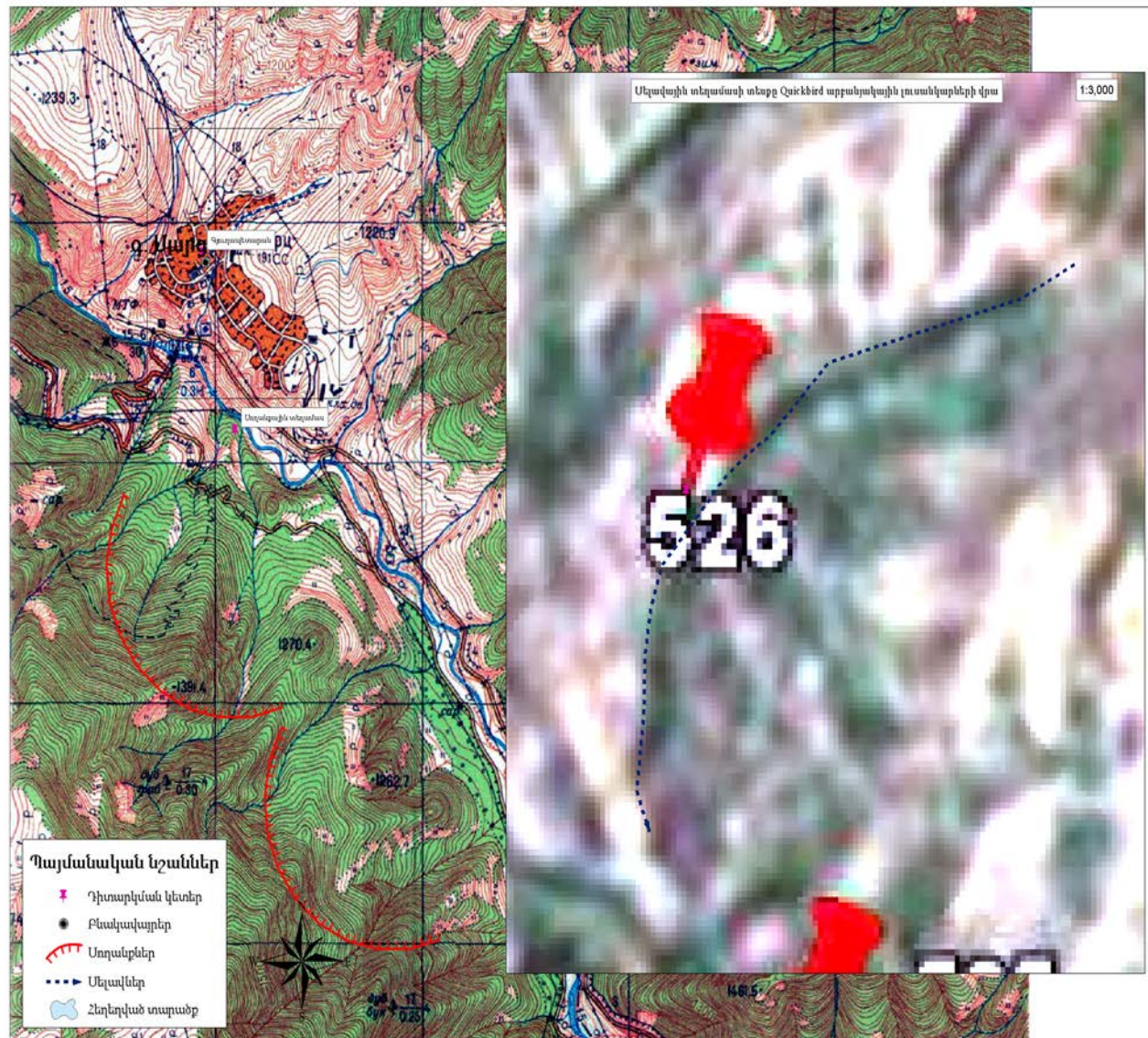
	<i>Քարտեզագրման նպատակն է բացահայտել և համայնքի համար ակնառու դարձնել համայնքի աղետավտանգ ու ռիսկային տեղանքները, ինչպես նաև համայնքի կարողություններն ու խոցելիությունը՝ վերջիններս զետեղելով համայնքի քարտեզում:</i>
--	---

Քարտեզագրումը նպատակ ունի նաև համայնքի համար ակնառու դարձնել նաև այն տեղանքները, որոնք սովորաբար կամ տեսանելի չեն կամ էլ անուշադրության են մատնված: Ուսումնասիրության ընթացքում կատարվել են սխեմատիկ և վիզուալ գրանցումներ, լուսանկարվել են նաև վտանգավոր ու խոցելի տարածքները:

Հավաքագրված նյութերը տեղադրվել են համացանցից դուրս բերված քարտեզի վրա, քանի որ համայնքը չունեւ աշխատանքի համար անհրաժեշտ քարտեզներ:

Մարց համայնքի ջրհեղեղների, սելավների և սողանքների քարտեզ

Մասշտաբ 1:10,000

Ակնադիտական զննումից և քարտեզագրումից հետո կազմակերպվել է ընդհանուր ժողով համայնքի բնակիչների և տարբեր մասնագետների ներգրավմամբ: Մասնակիցների թիվը եղել է 11: Ընդհանուր ժողովի ընթացքում ներկայացվել են, քննարկվել և լրացվել ռիսկի գնահատման մի շարք գործիքներ, որոնց արդյունքները ներկայացված են ստորև:

1.4 Սեզոնային օրացույց

Սեզոնային օրացույցի օգնությամբ վերահսկվում են տարվա ընթացքում համայնքում տեղի ունեցած աղետների, սոցիալ-տնտեսական ոլորտում տեղի ունեցած փոփոխությունների, հիվանդությունների բռնկման ժամանակահատվածները համայնքի բնակիչների տեսանկյունից: Այն ցույց է տալիս համայնքին սպառնացող վտանգների ժամանակահատվածները, դրանց ազդեցությունը, ներառյալ կլիմայական փոփոխության հետ կապված ազդեցությունը:

Սեզոնային օրացույցը լրացվել է համայնքի հետմիասին, որի արդյունքները ներկայացված են ստորև:

Սեզոնայնություն Իրադարձություններ	Հունվար	Փետրվար	Մարտ	Ապրիլ	Մայիս	Հունիս	Հուլիս	Օգոստոս	Սեպտեմբեր	Հոկտեմբեր	Նոյեմբեր	Դեկտեմբեր
Սոցիալ-տնտեսական												
Բարձր եկամուտներ						x	x	x	x	x		
Ցածր եկամուտներ	x	x	x	x	x							
Արտագաղթ	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Արտագնա աշխատանք			x	x								
Վերադարձ											x	x
Բերքահավաք								x	x	x		
Պարապուրդ	x	x										x
Անասունների մորթ							x					x
Սերմնացան				x	x							
Առողջապահական ոլորտ												
Գրիպի համաճարակ	x	x	x									x
Աղիքային ինֆեկցիաներ					x	x	x			x	x	
Բնածին վտանգներ												
Կարկտահարություն					x	x	x	x				
Երաշտ							x	x				
Առատ տեղումներ			x	x	x				x	x		
Սելավ			x	x	x					x		
Քարաթափում	x	x	x	x	x							
Ցրտահարություն				x	x					x		
Ուժեղ քամի	x	x			x					x	x	x
Այլ երևույթներ												
Անասնահամաճարակ						x	x					

Անտ. և խոտածածկ տարածքների հրդեհներ						x	x	x	x			
Վայրիգազաններ				x	x					x	x	x
Շրջակա միջավայրի վնասում					x	x	x	x				

Համայնքի սոցիալ-տնտեսական ոլորտի համար համեմատաբար բարենպաստ է ամառ-աշուն ժամանակահատվածը: Այս ժամանակահատվածում դիտվող բարձր եկամուտների պատկերը հիմնականում պայմանավորված

էանասնապահական ոլորտի ցուցաբերված եկամուտներով:

Լրացուցիչ եկամուտներ բնակչությունը ստանում է նաև մեղվաբուծությունից,

ինչպես նաև հարակից անտառներից,

տնամերձերից ու հանդամասերից հավաքված ռեզիդույսերի,

մրգերի ու հատապտուղների վաճառքից: Լրացուցիչ եկամուտներ բնակչությունը ստանում է նաև արտագնա աշխատանքներից:

Համայնքի բնակչության մեծ մասը զբաղվում անասնապահությամբ: Այգեգործությամբ և բանջարաբուծությամբ բնակչությունը զբաղվում է տնամերձ տարածքերում: Ձմռան ժամանակահատվածում (դեկտեմբեր-փետրվար) դիտվում է թերզբաղվածություն: Այդ ժամանակահատվածում բնակչությունը զբաղվում է միայն անասնապահությամբ: Գարնան ժամանակահատվածում համայնքում կատարվում են ցանքսի աշխատանքներ, ամռանը և աշնանը՝ բերքահավաքի:

Պոտենցիալ ռիսկերի ցանկում ամենավտանգավորը երկրաշարժն է, որն իր բացասական ազդեցությունն է թողնում թե՛ տնտեսական, և թե՛ սոցիալական կյանքի վրա: Երկրաշարժերի հետևանքով հնարավոր են որոշ տների, շենք-շինությունների փլուզում, քանի որ այդ շինությունները հին են և 1988թ-ի երկրաշարժի հետևանքով մասամբ վնասվել են: Խոցելիությունը բարձրանում է նաև բնակչության շրջանում համապատասխան գիտելիքների պակասի պատճառով:

Համայնքում դիտվող քարաթափումները, սողանքները, սելավները, ուժեղ քամիները, առատ տեղումներն, կարկտահարություններն ու կայծակները խախտում են համայնքի բնականոն կյանքը և սպառնալիք են ներկայացնում միջհամայնքային և համայնքի ճանապարհների, բնակելի տների, շենք-շինությունների, էլեկտրահաղորդակցության, էլեկտրասարքավորումների համար: Միջհամայնքային ճանապարհների համար սպառնալիք ներկայացնող քարաթափումները և սողանքները դիտվում են գրեթե ամբողջ տարվա ընթացքում, սակայն առավել վտանգավոր են դառնում ձմեռ-գարուն ժամանակահատվածում: Գարնան և աշնան ժամանակահատվածում դիտվող առատ տեղումների հետևանքով համայնքի ճանապարհները դառնում են դժվարանցանելի, իսկ երբեմն հորդառատ տեղումների հետևանքով և համայնքի տեղադիրքի պատճառով առաջանում են սելավային հոսքեր: Ուժեղ քամիները հիմնականում վնասում են շենք-շինությունների տանիքները, դառնում են էլեկտրամատակարարման խափանման պատճառ, ինչպես նաև ձմռան ժամանակահատվածում ձյան առկայության դեպքում դառնում են ձնաբքերի առաջացման պատճառ, ինչի հետևանքով խցանվում է համայնքը արտաքին աշխարհի հետ կապող միակ ճանապարհը: Էլեկտրամատակարարման խափանման, ինչպես նաև էլեկտրական սարքավորումների վնասման պատճառ են դառնում նաև կայծակները: Կայծակները կարող են դառնալ նաև մարդկային կորուստների պատճառ, ինչը անվտանգության կանոնները չպահպանելու հետևանք է:

	Համայնքի զարգացման համար կարևոր նշանակություն ունեի անասնապահությունը: Տնամերձ տարածքներում բնակչությունը զբաղվում է այգեգործությամբ և հողագործությամբ՝ հիմնականում սեփական օգտագործման համար: Սակայն համայնքում դիտվող բնածին երևույթները և այլ խնդիրները խոչընդոտում են ոլորտի զարգացմանը և կարող են դառնալ զգալի նյութական կորուստների պատճառ:
--	---

Անասնապահությունը համայնքի եկամտի հիմնական աղբյուրն է: Համայնքում դիտվող երևույթները /կարկտահարությունը, ցրտահարությունը, երաշտը, ուժեղ քամիները, առատ տեղումները/ խոչընդոտում են գյուղատնտեսական աշխատանքների իրականացմանը և երբեմն դառնում բերքի և անասնակերի մասնակի կամ լրիվ կորստի պատճառ:

Կարկուտի բացասական ազդեցությունը պայմանավորված է հակակարկտային միջոցների բացակայությամբ, երաշտինը՝ ոռոգման ցանցի: Երաշտային տարիներին դժվարանում է նաև անասունների համար խոտի հայթայթումը և մեծանում է անասունների շրջանում համաճարակների բռնկման հավանականությունը: Ցրտահարությունների բացասական հետևանքները անմիջական կապված են կանխատեսման և ազդարարման մեխանիզմի անկատարության հետ, ինչի պատճառով բնակչությունը հնարավորություն չի ունենում ժամանակին կազմակերպելու ցրտահարության դեմ պայքարի միջոցառումներ:

Բնածին վտանգներին ավելացել են նաև վայրի գազանների հետ կապված վտանգները: Վայրի գազանները /գայլ, աղվես, շնագայլ/ վտանգ են ներկայացնում անասնապահության համար, հատկապես մանր եղջերավոր անասունների և ընտանի թռչունների: Չի կարելի բացառել նաև գայլերի հարձակումները մարդկանց վրա:

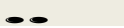
Անասնապահության համար վտանգ են ներկայացնում նաև անասնահամաճարակները, որոնց բռնկման հավանականությունը դիտվում է ամբողջ տարվա ընթացքում, սակայն բռնկման հավանականությունը մեծանում է ամռան ամիսներին և հատկապես երաշտային տարիներին:

Աշնան ժամանակահատվածում դիտվող անտառային և խոտածածկ տարածքների հրդեհները հիմնականում մարդու անփութության, անզգուշության և խոզանների անվերահսկելի այրման հետևանք են: Անտառային և խոտածածկ տարածքների հրդեհները բացասական ազդեցություն են ունենում էկոհամակարգի վրա: Չոր կլիմայական պայմաններում անտառային հրդեհները կարող են ոչնչացնել անտառներ, խոտածածկ տարածքներ և համակողմանի ու հետևողական պայքար չկազմակերպելու դեպքում այն կարող է հանգեցնել էկոլոգիական աղետի:

Մարդը իր սխալ գործունեությամբ վնասակար ազդեցություն ունի շրջակա միջավայրի վրա: Բանն այն է, որ համայնքում չի կազմակերպվում աղբահանությունը: Աղբը թափվում է գյուղի և հարակից տարածքների տարբեր մասերում: Տարածաշրջանին բնորոշ քամիների հետևանքով աղբը՝ հատկապես պոլիէթիլենային տոպրակները և պլաստմասե թափոնները, տարածվում են հարակից անտառներով և դաշտերով մեկ: Աղբը օր-օրի տարածվելով գրավում է նոր տարածքներ:

1.5 Պատմական օրացույց

Պատմական օրացույցի օգնությամբ վեր հանվեցին բոլոր այն առանձնահատուկ երևույթներն ու դեպքերը, որոնք իրենց ազդեցությունն են թողել համայնքի կյանքի և զարգացման

Ժամանակա- հատված	Բնակչություն	Տուն/շինություն	Ճառ/ անտառներ	Անասուններ/ հողեր	Ինֆրակա- ռույցներ	Վտանգներ/ աղետներ
1970				 		
1970-1980	 	 	 	 	 	 սելավ
1980-1990	 	 	 	 	 	 Երկրաշարժ, քարաթափու- մ (1982թ) 7 մարդ մահացել է
1990-2000	 	 	 	 	 	 Կարկտահարություն, երաշտ, ցրտահարություն, սելավ

հնարավորություն է ընձեռնել բացահայտել տարիների ընթացքում համայնքի զարգացման վրա ազդեցություն ունեցած դեպքերի պատճառահետևանքային կապը և հասկանալ համայնքի զարգացման միտումները: Պատմական օրացույցը լրացվել է համայնքի բնակիչների հետ միասին:

2000-2010							Կարկտահարություն, սելավ, երաշտ, առատ տեղում, անասնահամաճարակ
-----------	--	--	--	--	--	--	---

Գյուղը հիմնադրվել XIX դարի կեսերին Հաղպատի վանքի կալվածքները լքած գյուղացիների կողմից: Հետագայում Մարցը բնակեցվել է Հաղպատից, Սանահինից և Շիրակի գյուղերից տարբեր ժամանակներում տեղափոխված բնակիչներով:

Մարցի կաթնասնամթերքային սովետական տնտեսությունը զբաղվում էր նաև կարտոֆիլի ու կերային կուլտուրաների մշակությամբ: Խորհրդային տարիներին է ծավալվել հիմնական շինարարությունը: Գյուղն ուներ ութամյա դպրոց, ակումբ, գրադարան, մանկապարտեզ, բուժկայան:

Խորհրդային տարիներին համայնքը չի հասցրել իրականացնել այն գործողություններն ու ծրագրերը, որոնք կապահովեին ավելի բարենպաստ պայմաններ գյուղի զարգացման և կենսամակարդակի բարձրացման համար:

Խորհրդային միության փլուզումը, երկրաշարժը, պատերազմը և տնտեսական ճգնաժամը իր բացասական հետևանքներն են թողել համայնքի ենթակառուցվածքի, շենք-շինությունների, գյուղատնտեսական տեխնիկայի, կենսական կարևոր համակարգերի վրա. նվազել են աշխատատեղերը, վատթարացել է սոցիալ-տնտեսական վիճակը, ավելացել է արտագաղթն ու արտագնա աշխատանքի մեկնողների թիվը:

1990-ական թվականներին մեկնարկած սեփականաշնորման գործընթացը հանդիսացել է մասնակի խթան գյուղատնտեսության զարգացման համար: Գյուղում սկսել են զբաղվել հիմնականում անասնապահությամբ: Վերջին տարիներին զարգացել է նաև մեղվաբուծությունը: Հողագործությամբ և այգեգործությամբ զբաղվում են հիմնականում տնամերձ տարածքներում:

Վերջին տաս տարիների ընթացքում համայնքի զարգացման համար մասնակի խթան են հանդիսացել և իրենց ավանդն են ներդրել միջազգային ու տեղական կազմակերպությունները, անհատները, հիմնադրամները:

Այս տարիներին եղել են որոշակի փոփոխություններ՝ կապված ինֆրակառուցվածքի շինարարության և վերանորոգման հետ, որոնք իրականացվել են պետական և միջազգային կազմակերպությունների, հիմնադրամների օժանդակությամբ: Դրական տեղաշարժերը երևում են ստորև բերված պատմական ուրվագծի աղյուսակից, որը համայնքի բնակիչների հիշողության մեջ տպավորված դեպքերի և համայնքի զարգացման վրա էական ազդեցություն ունեցած դեպքերի նկարագրությունն է:

Համայնքում վերջին տարիներին տեղի ունեցած փոփոխությունների աղյուսակ

Տարի	Նկարագրություն
2002	Խմելու ջրագծի վերանորոգում: /«Փրկեցեք երեխաներին»/
2003	Բուժկետի կառուցում: /«Փրկեցեք երեխաներին»/
2009	Ֆուտբոլի դաշտի ցանկապատում: /«Զինիշյան հիշատակի հիմնադրամ»
2010	Մշակույթի կենտրոնը մասամբ վերանորոգվել է և դարձել հանդիսությունների սրահ /«Զինիշյան հիշատակի հիմնադրամ»
2010	Գազաֆիկացում: /«Համաշխարհային բանկ»/

2012	Ջրաբիացման համակարգի կառուցում: /« Դեյֆեր»/
2013	Գյուղատնտեսական մեխանիզացիա: /«Դեյֆեր »/
2013	Դպրոցի վերանորոգում

Ինչ վերաբերում է համայնքին սպառնացող վտանգավոր երևույթներին. համայնքում մշտապես դիտվել են առատ տեղումներ, կարկտահարություն, սելավ, ցրտահարություն և այլն: Վերջին տարիներին նկատվում է երաշտի, կարկտահարության և ցրտահարության հաճախականության և ուժգնության աճ: Երաշտի հիմնական պատճառը ոռոգման ցանցի բացակայությունն է:

Բնածին վտանգներին գումարվել են նաև անտառային և խոտածածկ տարածքների հրդեհները և վայրի գազանների հետ կապված վտանգները:

Վերջին տարիներին մտահոգիչ են դարձել նաև վայրի գազանների հարձակումները: Հատկապես գայլերը, աղվեսները և շնագայլերը ավելի հաճախ են սկսել հայտնվել համայնքի տարածքում: Վայրի գազանները սպառնալիք են ներկայացնում ոչ միայն գյուղատնտեսական կենդանիների, այլ նաև մարդկանց համար:

Գյուղի մասնագիտացման ուղղությունը անասնապահությունն է: Չբաղվում են հիմնականում խոշոր եղջերավոր անասնաբուծությամբ, ուստի անասնահամաճարակների բռնկումը կարող է բերել մեծ նյութական կորուստների:

Վերջին տարիներին աճել է նաև շրջակա միջավայրի վրա բացասաբար ազդող սպառնալիքները, որոնցից են անտառների հատումները, անտառային և խոտածածկ տարածքների հրդեհները և շրջակա միջավայրի աղտոտումը:

Ռեզյումեի և պատմական օրացույցի համադրումից երևում է, որ

- ✓ Խորհրդային միության փլուզումը, երկրաշարժը և սոցիալ-տնտեսական ճգնաժամը իրենց բացասական հետևանքն են ունեցել համայնքի համար. նվազել է աշխատատեղերի քանակը, դիտվել է արտագաղթ, մեծացել է արտագնա աշխատանքի մեկնողների թիվը: Սակայն համայնքում դեռ մնացել է մարդկային ներուժ, ինչը լուրջ կարողություն է հանդիսանում համայնքի զարգացման համար,
- ✓ համայնքի բնակիչների կողմից անասնապահության և մեղվաբուծության զարգացման հնարավորությունները հանդիսանում են որպես բնակչության թվաքանակի չպակասելու կարևոր հանգամանք,
- ✓ համայնքում հակակարկտային կայանի տեղադրումը, ոռոգման ցանցի հիմնումը, տարածաշրջանում վերամշակող արտադրամասերի և մթերման կետերի հիմնումը, կաթի սառարանային տնտեսության հիմնումը, ինչպես նաև ճանապարհների բարեկարգումը, մշակութային օջախների հիմնումը լավ նախադրալ է աշխատատեղերի ստեղծման, աղքատության նվազեցման ու բնակչության կենսամակարդակի բարձրացման համար:
- ✓ համայնքում հիմնական փոփոխությունները կապված են կառույցների և ենթակառուցվածքների վերանորոգման հետ:

Համայնքային խնդիրները լուծելու նպատակով տեղական իշխանությունն ակտիվորեն համագործակցում է պետական և միջազգային կազմակերպությունների հետ:

1.6 Քննարկումներ ֆոկուս-խմբերում

Ֆոկուս խմբերը ձևավորվել են համանքի ղեկավարի և հիմնական դերակատարների աջակցությամբ: Ֆոկուս խմբերում ներգրավվել են համայնքի գյուղատնտեսական և կրթական ոլորտի ներկայացուցիչներ:

Ֆոկուսխմբից ստացված տեղեկատվությունը ասակարգվել է երեք հիմնական ուղղություններով՝ խոցելիություն, վտանգներ և կարողություններ:

Անմիջականորեն ազդում են համայնքի կենսամակարդակի և զարգացման վրա: Այդ խնդիրների լուծման դեպքում համայնքը կունենա դրական ձեռքբերումներ՝ աղքատության նվազում, եկամուտների բարձրացում, բերքատվության աճ, գյուղատնտեսության զարգացում, արտագաղթի նվազում և այլն: Այդ ամենը կնպաստի համայնքի զարգացմանը և բարգավաճմանը:

Առողջապահական ոլորտ	Համայնքի բուժկետի շենքային պայմանները ոչ բարձր զինվածակում են: Բուժկետը տեղակայված է վագոն-տնակում, որի ֆիզիկական վիճակը բարձր է: Բուժկետը և ինֆրակառուցվածքային պայմանները մեջեռացման կազմակերպումը: Համայնքապետարանի աջակցությամբ ձեռք բերվում առաջին անհրաժեշտության դեղորայք և առաջին օգնության պարագաները: Համայնքի տեղադիրքի և միջհամայնքային ճանապարհների վատ վիճակի պատճառով զբոսայգիներում և տարածքում ծառայության մեքենաների ժամանումը: Համայնքում ինֆրակառուցվածքային պայմանները բացակասում են: Բանայնե, որ համայնքի ջուրը խմելու համար պիտանի է ցանցի մաշվածության պատճառով: Այս ամենը բարձրացնում է համայնքի խոցելիությունը:
Կրթական ոլորտ	Համայնքի կրթական համակարգը ներառում է միայն միջնակարգ կրթության բնագավառը: Դպրոցի տեղակայման վայրը հետազոտված չի: Ըստ տնօրինության դպրոցում ինֆրակառուցվածքային պայմանները: Դպրոցի շենքի հարմարեցված է հաշմանդամություն ունեցող և սակավաշարժուն աշակերտների հատուկ կարիքներին: 2013թ-ին դպրոցը հիմնանորոգվել է, կառուցվել է նոր մասնաշենք և սպորտդահլիճ: Սակայն դպրոցը չունի տարիանման պլան, չկան փակցված տարիանման ուղիները նշող ցուցանակներ: Դպրոցում չեն կազմակերպվում սոցիալական տարիանմաններ: Այս ամենը բարձրացնում է դպրոցի խոցելիությունը և վտանգի տակ է դնում անձնակազմի առողջական վիճակը: Խոցելիությունը բարձրանում է նաև աղետների և արտակարգ դեպքերի ժամանակ կայելու և անվտանգությունների, գործիքների և մեխանիզմների բացակայության հետևանքով:
	Վտանգ
Առողջապահական ոլորտ	Համայնքի բնակչության բուժապաստարկումը պատշաճ մակարդակով կազմակերպվելու հնարավորությունների բացակայությունը վտանգի տակ է դնում բնակչության առողջ

	Լթյունուկյանքը: Բնակչության առողջական վիճակի համար սպառնալիք են ներկայացնում միամեջլուքիի ետկապված խնդիրները, որոնք կարող են դառնալ ինֆեկցիոն հիվանդությունների պատճառ:
Կրթական ոլորտ	Դպրոցի տեղակայման վայրը ուսումնասիրված է: Բնածին երևույթներից դպրոցի համար առավել մեծ վտանգ են ներկայացնում մեխանիկական վնասվածքները, երկրաշարժերը, ուժեղ քամիները: Մարդածին բնույթի վտանգներից դպրոցի համար սպառնալիք են ներկայացնում հրդեհները և հանկարծակի փլուզումները: Երբեմն՝ առատ տեղումներին հետևում են սիվիլիզացիայի հետևանքով առաջացած սելավային հոսքերը՝ դպրոցի տեղադիրքի պատճառով ցվում են դպրոցի տարածք: Ուժեղ քամիների հետևանքով հիմնականում վնասվում է տանիքը: Երկրաշարժերը և հրդեհները առավել մեծ վտանգ են ներկայացնում դպրոցի անձնակազմի համար, ինչպես նաև սանու մայրեր և ույթների ղեկավարները և կուլությունների, գործիքների և մեխանիզմների բացակայության հետևանք է:
	Կարողություն
Առողջապահական ոլորտ	Բուժկետի անձնակազմը /բուժքույր/ և համայնքի ՏԻՄ-ը պատրաստակամություն հայտնեցին աջակցելու ոլորտի զարգացմանն ուղղված միջոցառումների և ծրագրերի իրականացմանը:
Կրթական ոլորտ	Դպրոցը 2013թ-ին: Տանիքը թիթեղյա է: Ունի լույս քաղցր ու ճամբար, զրամատակարարման և ջրահեռացման, ինչպես նաև հալոցքաջրերի և անձրևաջրերի հեռացման համակարգեր: Ջեռուցումն իրականացվում է գազով և էլեկտրաէներգիայով: Բոլոր համակարգերը գտնվում են լավ վիճակում: Դպրոցում կա բուժկետ, համապատասխան դեղորայքով և առաջին օգնության անհրաժեշտ պարագաներով: Դպրոցում փակցված են հրդեհի, երկրաշարժի և այլ բնական աղետների ժամանակ գործելակերպի կանոնների վերաբերյալ հուշաթերթիկներ, ինչպես նաև անձնակազմի և աշակերտների հանձնարարականներն ու հրահանգները: Համայնքի բնակչության, ՏԻՄ-ի և դպրոցի անձնակազմի պատրաստակամությունը հնարավորինս աջակցելու դպրոցի հետ առնչվող խնդիրների լուծման գործընթացներին:

1.7 Կիսակառուցվածքային հարցազրույցներ

Հաշվի առնելով, որ հարցազրույցները հիմնված են յուրահատուկ գիտելիքների և փորձի վրա, կիսակառուցվածքային հարցազրույցները իրականացվեցին համայնքի գյուղապետի և ավագանու անդամների հետ: Դպրոցում իրականացված ուսումնասիրության ընթացքում կիսակառուցվածքային հարցազրույց անց է կացվել դպրոցի տնօրենի հետ:

Հարցազրույցների ընթացքում ստացված տեղեկությունը դասակարգվել է հետևյալ ուղղություներով:

1.7.1

Արտակարգ իրավիճակների ռիսկայելուև արձագանքելու համայնքի կարողությունները

Հարցազրույցների արդյունքում բացահայտվել են համայնքում առկա հետևյալ կարողությունները.

- ✓ տարահանման պլան
- ✓ աղետների արձագանքման պլան,
- ✓ հեռախոսակապ,
- ✓ արագ արձագանքման խումբ

Որպես ԱԻ-ին ռիսկայելու կարողություններն շվեդին

Նաև համայնքում առկա որոշակի տեխնիկան, խմելու ջուրը, դպրոցը, բնական աղբյուրները, տրանսպորտային միջոցները և այլն:

անտառները,

Արտակարգ իրավիճակների ռիսկայելուև արձագանքելու դպրոցի կարողությունները

Դպրոցի տնօրենի հետ անց կացված հարցազրույցի ընթացքում բացահայտվել են դպրոցում առկա հետևյալ կարողությունները.

- ✓ հատուկ շնակ,
- ✓ հակահրդեհային ավտոմատ համակարգ,
- ✓ ստացիոնար և բջջային հեռախոսակապ,
- ✓ ինտերնետ

Հարկ է նշել, որ դպրոցի խոցելիությունը բարձրանում է տարահանման պլանի, տարահանման նշանների, հրդեհի, երկրաշարժի և այլ արտակարգ իրավիճակների ժամանակ գործելակերպի կանոնների վերաբերյալ հուշաթերթիկների, ինչպես նաև անձնակազմի և աշակերտների հանձնարարականների ու հրահանգների բացակայության հետևանքով:

1.7.2 Համայնքում վերջին տարիներին տեղի ունեցած ԱԻ-ընդ որանց հետևանքները:

Համայնքում տեղի ունեցած բնական երևույթների և արտակարգ իրավիճակների վերաբերյալ տեղեկատվությունը դասակարգվել է, որի արդյունքները պատկերված են աղյուսակում:

Հստ ստացված տեղեկությունների, դպրոցը 1988 թ-ի երկրաշարժի հետևանքով մասամբ վնասվել է:

Հարկ է նշել, որ դպրոցի տեղակայման վայրը հետազոտված չէ, սակայն ըստ դպրոցում անցկացված հարցման մասնակիցների՝ դպրոցը տեղակայված է սողանքային գոտում /սարի լանջին/ և նկատվել է սողանքի ակտիվացում:

ՏԱՐԵԹԻՎ	ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԻՐԱՎԻՃԱԿ	ԲԱՑԱՍԱԿԱՆ ԱՉԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆԸ
1988	Երկրաշարժ	Վնասվել են տներ, շինություններ:
1982	Զարաթափում	Մահացել է 7 մարդ:

2000	Երաշտ	Վնասվել է բերքը:
2006	Երաշտ	Վնասվել է բերքը:
2006	Կարկտահարություն	Վնասվել է բերքը:
2006	Ցրտահարություն	Վնասվել է բերքը:
2008, 2010	Աֆրիկյան ժանտախտ	Խոզերի հարկադիր մորթ, նյութական կորուստ
2014	Կարկտահարություն	Ցանքերի, այգիների վնասում
2015	Ուժեղ քամի	Տանիքների վնասում, էլեկտրամատակարարման խափանում
Պարբերաբար	Առատ տեղումներ	Գերխոնավություն, սելավային հոսքերի առաջացում, շենքերի և տների, ճանապարհների վնասում, բերքի և անասնախոտի փթում, գյուղատնտեսական աշխատանքների /խոտհնձի/ խափանում:
Պարբերաբար	Ուժեղ քամի	Ծառերի կտրում, տանիքների վնասում, էլեկտրամատակարարման խափանում
Պարբերաբար	Ցրտահարություն	Ցանքերի վնասում, բերքի կորուստ
Պարբերաբար	Կարկտահարություն	Բերքի, այգիների, տանիքների վնասում

Հարկենշել, որշատ հաճախ վտանգավոր երևույթներից /երկրաշարժ, կարկտահարություն, սողանք և այլն/ հասցված փոքր մասշտաբի վնասների մասին չի հաղորդվում, ուստի վերջիններս չեն գրանցվում նաև վիճակագրությունում

1.8 Չանգվածային հարցում բնակչության շրջանում հարցաթերթիկների միջոցով

Չանգվածային հարցմանը մասնակցել է համայնքի 20 բնակիչ, որի արդյունքում հավաքագրվեցին տեղեկություններ.

- ✓ համայնքին սպառնացող վտանգների իմացության,
- ✓ համայնքի խոցելի տարրերի ու կարողությունների իմացության,
- ✓ ԱՌՆ ոլորտի հիմնական դերակատարների,
- ✓ արտակարգ իրավիճակներին դիմակայելու և արձագանքելու պատրաստվածության,
- ✓ իր ներուժը ԱՌՆ միջոցառումների պլանավորման և իրականացման գործում ներդնելու բնակչության պատրաստակամության,
- ✓ ԱՌՆ միջոցառումներին մասնակցության և շահագործության վերաբերյալ:

Դպրոցի ուսումնասիրության մասնակցել են 2 ուսուցիչ և 5 աշակերտ:

ՌԻՍԿՈՒԹՅԱՆ ՆԱԿԱՏԱԿՆ ԵՐ պարզել արտակարգ իրավիճակներին՝ դպրոցի անձնակազմի և աշակերտների պատրաստվածության աստիճանը, աղետներին արձագանքման դպրոցի կարողությունները և իրազեկվածությունը համայնքին և դպրոցին սպառնացող վտանգների վերաբերյալ:

Չանգվածային հարցումներից հավաքագրված տեղեկությունները դասակարգվել են, որի արդյունքները բերված են ստորև:

1.8.1 Համայնքին սպառնացող հիմնական վտանգավոր երևույթներ

Հայաստանը գտնվում է բնական վտանգների բարձր ռիսկային գոտում և ենթակա է տարբեր վտանգների ազդեցությանը: Բնական վտանգների շարքում Հայաստանը բոլորից շատ ազդեցություն է կրում երկրաշարժերից, վաղ գարնանային ցրտահարություններից, կարկտահարությունից, ուժեղ քամիներից, երաշտներից և հրդեհներից:

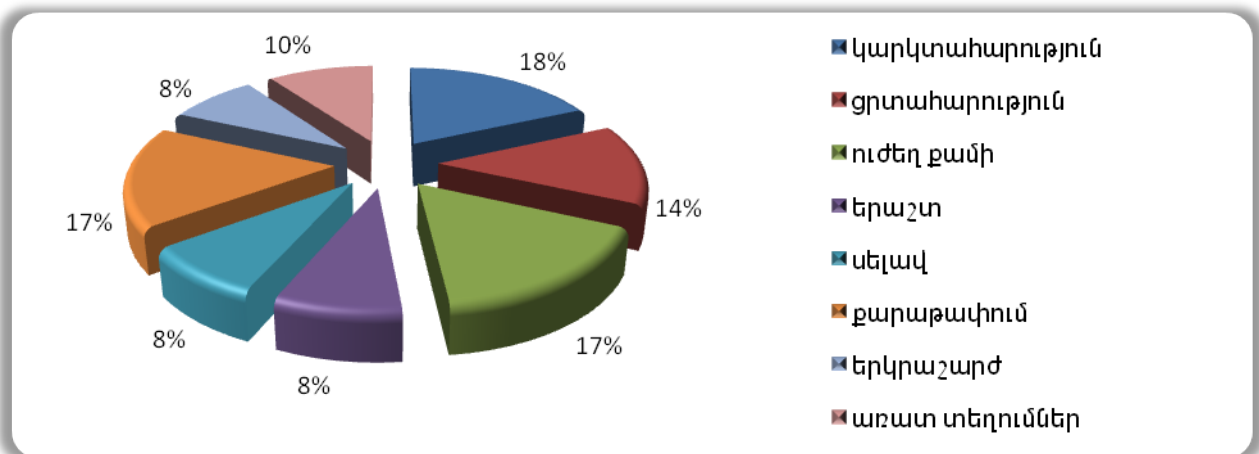
Հայաստանը գտնվում է աշխարհի առավել բարձր սեյսմիկ ակտիվության գոտիներից մեկում, ուստի այստեղ առկա են գեոֆիզիկական վտանգներին առնչվող Նշանակալի ռիսկեր: Վերջին երեսուն տարվա ընթացքում տեղի ունեցած երկրաշարժերը վնաս են հասցրել մեծ թվով մարդկանց, ինչպես նաև հանգեցրել զգալի տնտեսական վնասների: Վերլուծությունները ցույց են տվել, որ վերջին մի քանի տասնամյակների ընթացքում եղանակային և կլիմայական վտանգավոր երևույթների ուժգնությունը և հաճախականությունը աճել է:

Օդերևութաբանական դիտարկումների տվյալների ուսումնասիրությունները ցույց են տալիս, որ Հայաստանում վերջին 80 տարիների կտրվածքով դիտվել է տարեկան ջերմաստիճանի աճ 0.85°C -ով և տեղումների նվազում 6-8%-ով: Ջերմաստիճանի և տեղումների փոփոխությունները ՀՀ տարածքի տարբեր շրջաններում և տարբեր սեզոններում ունեն տարբեր միտումներ:

Բնածինվտանգավորերևույթները և դրանց բացասական հետևանքները մեծ ազդեցություն ունեն մարդու բարեկեցության և տնտեսության զարգացման վրա: Բնականվտանգավորերևույթներըըստեությանչենառաջացնումաղետներ, քանիդեռչենգուզակցվումհասարակությանխոցելիությանհետ:

Կլիմայական այս երևույթների ուղղակի հետևանք է նաև եղանակային կտրուկ փոփոխությունների ավելացումը, որն ըստ բազմաթիվ հետազոտությունների, ռիսկի գործոն է ամենատարբեր ոլորտների համար՝ առողջապահություն, գյուղատնտեսություն, էներգետիկ և այլն:

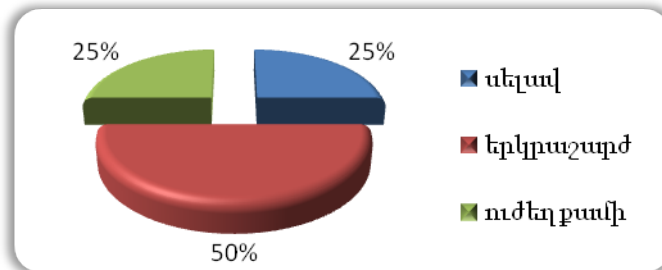
Հարցման մասնակիցների բնածին վտանգավոր երևույթների վերաբերյալ պատասխանների պատկերը ներկայացված է գրաֆիկ 1-ում:

Գրաֆիկ 1. Բնակչության շրջանում բնածին վտանգավոր երևույթների վերաբերյալ ստացված տեղեկություն

Բնածին երևույթների ցածր մակարդակի վերաբերյալ, քարաթափումը, ուժեղ քամիները, ցրտահարությունը, առատ տեղումները, Բացի այդ երևույթներից նշվեցին սառնամանիկային երևույթներ՝ երաշտ, երկրաշարժ, սելավ: Հենց այս երևույթներն են դարձել համայնքի բնականոն կյանքի խախտման, մարդկային և

Դպրոցին սպառնացող բնածին վտանգավոր երևույթների վերաբերյալ դպրոցի ուսումնասիրության մասնակիցների պատասխանների պատկերը ներկայացված է գրաֆիկում:

Բացի բնածին երևույթներից նշվեցին նաև այլ երևույթներ, որոնք սպառնալիք են ներկայացնում համայնքի համար: Դրանք են՝ հրդեհները և հանկարծակի փլուզումները:

Հարկ է նշել, որ դպրոցի տարածքին մոտ անցնում է ավտոճանապարհ:

Նյութական կորուստների պատճառ:

Շատ հաճախ բնածին վտանգների և վտանգավոր երևույթների ազդեցությունը հանգեցնում է մարդու բնակության միջավայրի որակական փոփոխությունների և շատ դեպքերում՝ աղետալի հետևանքների:

Յուրաքանչյուր բնածին վտանգավոր երևույթ՝ կախված տեսակից, բնույթից, մասշտաբից, թողնում է ամենատարբեր հետևանքներ, որոնց շրջանակները պայմանավորված են խոցող գործոններով՝ խոցման դաշտերով, տեղական պայմաններով, խոցելի տարրերով, որոնցից էլ վերջին տասնամյակներում նկատվում են հիդրոօդերևութաբանական վտանգավոր երևույթների աճի միտումներ:

Չանգվածային հարցումից և կիսակառուցվածքային հարցազրույցներից ստացված տեղեկությունները դասակարգվել են ըստ առաջնայնության, որի արդյունքները բերված են աղյուսակում:

Համայնքին սպառնացող հիմնական վտանգավոր երևույթների աղյուսակ

ԵՐԵՎՈՒՅԹ	ՀԻՄՆԱՎՈՐՈՒՄ
Կարկտահարություն	Համայնքում միողագործությամբ և ագագործությամբ զբաղվում են տնամերձ տարածքներում և հիմնականում սեփական օգտագործման համար: Միջին հաշվով՝ տարվա ընթացքում աղետալի կարկտահարումը տեղի է ունենում 2-3 անգամ, մյուսները՝ 4-5 անգամ: Կարկտից պատճառված վնասներն շատ են, քանի որ մաշվող բանջարեղենի /կարտոֆլ, լոբի, կաղամբ, լոլիկ/, մրգի ու հատապտուղի ծաղկման ու հասունացման ժամկետը համընկնում է կարկտահարման ժամանակահատվածի հետ: Խոշոր քափ կարկուտը վտանգ է ներկայացնում մասնաձև սնամթափ կանոնադրի համար, հատկապես ընտանի թռչունների: Երբեմն կարկուտի հետևանքով ժվարանում է անասնակերի հավաքման գործընթացը:

	Հարկ է նշել, որ կարկտահարության հետևանքով վնասվում են նաև շենք-շինությունների տանիքները, լուսամուտները, տրանսպորտային միջոցները:
Քարաթափում	Քարաթափումները դիտվում են միջամայնքային ճանապարհի վրա: Այնպեղնային քարերից կայացված տրանսպորտային միջոցներին մարդկանց համար: Քարաթափումների հետևանքով հնարավոր են սահմանապահների խցանումներ:
Ուժեղ քամի	Քամիները բնորոշ են տարածաշրջանին: Ուժեղ քամիները բավականին մեծ վնասներ են պատճառում համայնքի տներին ու շենք-շինություններին, էլեկտրահաղորդակցման համակարգին: Քամիները մեծ վնասներ են պատճառում նաև գյուղատնտեսական ոլորտին, դառնալով մրգատու ծառերի կոտրման, բերքի թափման պատճառ:
Ցրտահարություն	Համայնքում հողագործության բազմազան մեկնական կանոններն առաջնություն են տալիս: Աճեցված գյուղատնտեսության հիմնական օգտագործման համար են: Ուստի դիտվող ցրտահարությունների հետևանքով բնակչությունը կրում է նյութական վնասներ: Վերջին տարիներին դիտվում են ցրտահարման դեպքերի հաճախացում թե՛ գարնան թե՛ աշնան ժամանակահատվածում: Ցրտահարությունը և նրա հետևանքները դժվարություններ են ստեղծում անհատների համար: Հիմնականում ցրտահարությունը վնասում է մրգի, պտղի և բանջարաբուստանային կուլտուրաների բերքը:
Առատ տեղում	Համայնքին բնորոշ են առատ տեղումները թե՛ ձյան թե՛ անձրևի տեսքով: Վերջին տարիներին ավելացել են նաև կարկուտի դեպքերը: Առատ տեղումները դառնում են սելավային հոսքերի առաջացման, քարաթափումների ակտիվացման պատճառ, ինչպես նաև խոչընդոտում են գյուղատնտեսական աշխատանքների իրականացմանը: Առատ տեղումների հետևանքով համայնքի ճանապարհները դառնում են դժվարանցանելի:
Սելավ	Համայնքի տեղադիրքի՝ սելավատարների ու հեղեղատարների բացակայության պատճառով՝ ձնհալի ու առատ տեղումների հետևանքով առաջացած սելավային հոսքերը ողողում են ներհամայնքային ճանապարհները, վնասելով դրանք, լցվում տնամերձ տարածքներ:
Երկրաշարժ	Երկրաշարժը անկանխատեսելի երևույթ է և սպառնում է Հայաստանի ամբողջ տարածքին: Շինությունների վիճակի պատճառով երկրաշարժը կարող է դառնալ նյութական և մարդկային կորուստների պատճառ: Կարող է դառնալ նաև համայնքին բնորոշ այլ երևույթների /քարաթափում/ և արտակարգ իրավիճակների /պայթյուն, հրդեհ/ պատճառ:
Երաշտ	Երաշտի նախապայմաններից է, երբ մշակաբույսերի ինտենսիվ աճի շրջանում դիտվում է տեղումների սակավություն և չի իրականացվում արհեստական ոռոգում: Համայնքը չունի ոռոգման ցանց: Երաշտից հատկապես շատ են տուժում կարտոֆիլի և բանջարանոցային կուլտուրաներիցանքերը: Երաշտը սպառնում է նաև անասնապահական ոլորտին, երբ աննախադեպ շոգի պատճառով արոտավայրերում և խոտհարքներում խոտի քանակը չի բավականեցնում անասնակերի հարցը լուծելու համար: Երաշտային տարիներին, ջրի սակավության պատճառով մեծանում է վարակիչ հիվանդությունների հավանականությունը՝ թե՛ բնակչության շրջանում, թե՛ անասնապահական ոլորտում: Իսկ որոշ արոտավայրերում խմոցների բացակայության պատճառով նվազում է կաթնատվությունը: Երաշտի ժամանակ զգալիորեն մեծանում է նաև մարդկանց շրջանում վարակիչ հիվանդությունների տարածման, մշակաբույսերի ոչնչացման վտանգը:

Բացի բնածին երևույթներից նշվեցին նաև այլ երևույթներ, որոնք սպառնալիք են ներկայացնում համայնքի համար: Դրանք են՝ անասնափամաճարակները, շրջակա միջավայրի վնասումը, անտառային և խոտածածկ տարածքների հրդեհները, վայրի գազանների հետ կապված վտանգները:

Վայրի գազանների ներխուժումները դարձել են ավելի հաճախակի, ինչը մտահոգության պատճառ է բնակչության շրջանում:

Չեն բացառվում գազանների հարձակումները նաև բնակիչների վրա:

Համայնքի անասնապահական ոլորտի համար վտանգ են ներկայացնում վերջին տարիներին ավելացած գյուղատնտեսական կենդանիների հիվանդությունները, ինչը հիմնականում կանխարգելիչ միջոցառումների բացակայության հետևանք է: Վարակիչ և զանգվածային բնույթ կրող ոչ վարակիչ հիվանդությունների կանխարգելումը անասնաբուժության հիմնական ու կարևորագույն խնդիրներից է: Համաձայն վիճակագրական տվյալների, յուրաքանչյուր վարակիչ հիվանդություն ավելի մեծ վնաս է հասցնում անասնապահությանը, քան տասն ոչ վարակիչ հիվանդություններ: Ուստի, վարակիչ հիվանդությունների կանխարգելումը ունի մեծ նշանակություն անասնաբուժության համար, քանի որ այն համայնքի եկամտի հիմնական աղբյուրն է:

Անտառային և խոտածածկ տարածքների հրդեհները պայմանավորված են մարդկային գործոնով: Դրանք, որպես կանոն, մարդկանց անզգուշության և անփութության հետևանք են: Շատ հաճախ հրդեհները բռնկվում են, երբ մարդիկ միտումնավոր այրում են խոզանները: Անտառային և խոտածածկ տարածքների հրդեհները բացասական ներգործություն են ունենում շրջակա միջավայրի վրա: Կլիմայի փոփոխության պայմաններում անտառային և խոտածածկ տարածքների հրդեհները էկոհամակարգի համար դառնում են ամենաանմիջական և խոշոր սպառնալիքները:

Մարդու սխալ գործունեության հետևանքով աղտոտվում է նաև շրջակա միջավայրը: Բանն այն է, որ համայնքում չի կատարվում կազմակերպված աղբահանություն, այդ իսկ պատճառով բնակչության մի մասը աղբը այրում է, իսկ միյուս մասը թափում է որտեղ պատահի: Տարածաշրջանին բնորոշ քամիների հետևանքով աղբը տարածվում է հարակից հողատարածքներով մեկ: Աղբը օդ-օրի տարածվելով գրավում է մաքուր տարածքներ: Այս ամենի հետևանքով տարածաշրջանին սպառնում է նաև բնապահպանական վտանգ:

Որպես մարդածին բնույթի վտանգ նշվեցին ավտոմեքանիքները, կենցաղային հրդեհները, (հատկապես պահեստավորված անասնախոտի), պայթյունները, շենքերի, շինությունների փլուզումները: Համայնքի համար հատկապես մտահոգիչ են բնակելի տների ֆիզիկական վիճակը, քանի որ նրանք հին են, ինչպես նաև մասամբ վնասվել են 1988թ-ի երկրաշարժի հետևանքով:

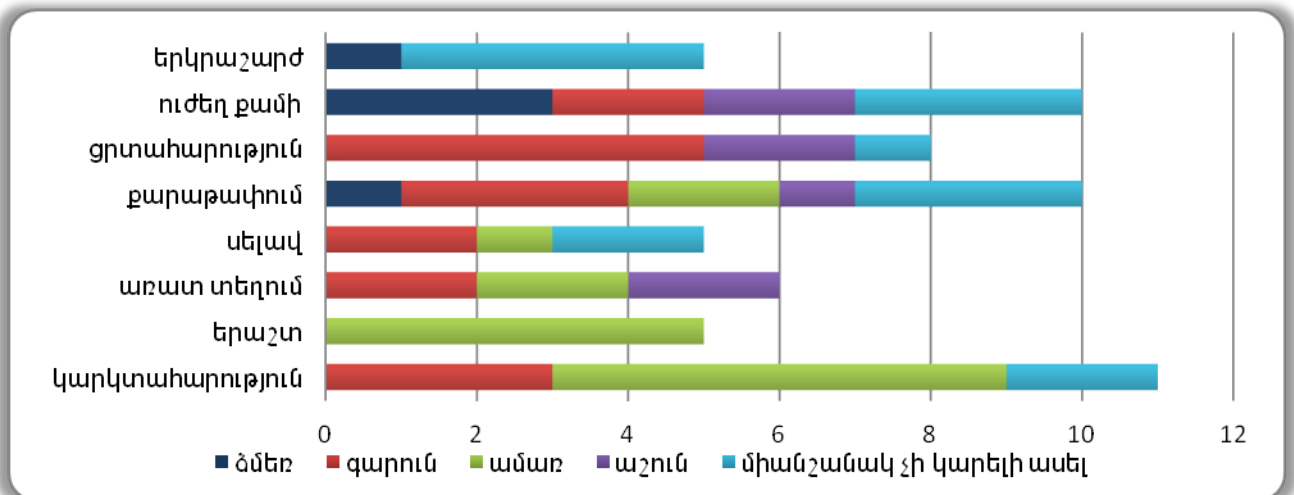
1.8.2 Վտանգավոր երևույթների սեզոնայնություն

Տարածաշրջանի կլիմայի կարևոր առանձնահատկությունը եղանակային պայմանների արտահայտված տատանումներն են ինչպես տարեցտարի, այնպես էլ տարվա ընթացքում:

Սեզոնայնության ուսումնասիրությունը ի հայտ է բերում համայնքին սպառնացող վտանգավոր երևույթներին բնորոշ ժամանակահատվածները, ինչը հնարավորություն է տալիս՝ անդրադառնալով անցյալին, բացահայտել երևույթների հետ կատարվող փոփոխությունները և միտումները:

Օդերևութաբանական դիտարկումների տվյալների ուսումնասիրությունները ցույց են տալիս, որ Հայաստանում վերջին 80 տարիների կտրվածքով դիտվել է տարեկան ջերմաստիճանի 0.85°C -ով և տեղումների $6-8\%$ -ով նվազում: Ջերմաստիճանի և տեղումների փոփոխությունները ՀՀ տարածքի տարբեր շրջաններում տարբեր սեզոններում ունեն տարբեր միտումներ:

Լորուտ համայնքում առավել հաճախ դիտվող վտանգավոր երևույթների սեզոնայնության վերաբերյալ պատկերը բերված է Գրաֆիկ 3-ում:

Գրաֆիկ 3. Բնածին վտանգավոր երևույթների սեզոնայնության վերաբերյալ բնակչությունից ստացված տեղեկությունների գրաֆիկական պատկերը

Սեզոնայնության ուսումնասիրության վերլուծությունը ցույց տվեց, որ համայնքի բնակչության տեսակետից համայնքի նսպառնացող բնածին երևույթների ռիսկերը նկատվում են գարնան ժամանակահատվածում: Այդ ժամանակահատվածում դիտվող երևույթները առնուժապես կորուստների պատճառ գյուղատնտեսական ոլորտում, որը համայնքի եկամտի հիմնական աղբյուրն է, ինչպես նաև մեծ վնասներ են հասցնում համայնքի սոցիալ-տնտեսական ոլորտին. բնակֆոնդին, ճանապարհին և ներքին կառուցվածքին:

Հարկ է նշել նաև, որ ամբողջ տարվա ընթացքում համայնքի անասնապահական ոլորտի համար վտանգ են ներկայացնում համաճարակները: Բռնկման հավանականությունը մեծանում է ամռան ամիսներին և հատկապես երաշտային տարիներին:

Աշնանն ավելանում է անտառային և խոտածածկ տարածքների հրդեհների հավանականությունը: Ձմռան ժամանակահատվածում ավելանում են վայրի գազանների հետ կապված ռիսկերը:

Դիտվող երևույթները սպառնալիք են ներկայացնում գյուղատնտեսական ոլորտի, մարդկանց և համայնքի բնական ու կյանքի համար:

Սակայն սեզոնային տատանումները յուրաքանչյուր տարի սովորաբար ունենում են իրենց առանձնահատկությունները: Որոշ երևույթներ և պրոցեսներ տարվա ընթացքում ենթարկվում են սեզոնային փոփոխությունների, որոնք կարող են պայմանավորված լինել տարվա եղանակի հերթափոխմամբ, կլիմայի փոփոխության ազդեցությամբ, ինչպես նաև սոցիալ-տնտեսական տարբեր գործոններով:

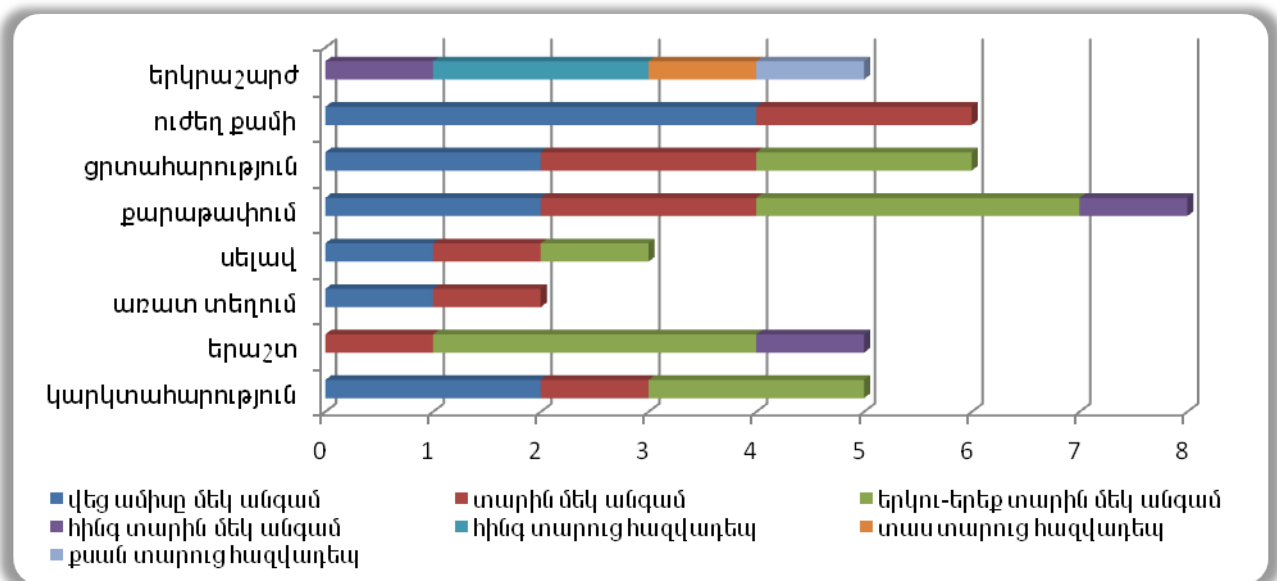
Սեզոնային տատանումներն առավելակնառու կերպով արտացոլվում են գյուղատնտեսության մեջ, որտեղ, օրինակ, բուսաբուծության մթերքների մեծ մասը ստացվում է միայն որոշակի ամիսների: Դա իր հերթին սեզոնային տատանումներն առաջացնում է գյուղատնտեսական հումքի անբավարարվածությունների և արտադրամասերի աշխատանքներում: Սեզոնային տատանումները հաճախ հանգեցնում են տարբեր տեսակի անցանկալի արդյունքների, հատկապես արտադրանքի ինքնարժեքի բարձրացման:

Սեզոնայնության ուսումնասիրությունը անհրաժեշտ է, որպեսզի տարեկան պլանավորման ժամանակ կանխատեսվեն հաշվառվեն վտանգավոր երևույթների սեզոնային տատանումները, քանի որ երբեմն դրանց վերացնելը ինտրավոր է:

1.8.3 Վտանգավոր երևույթների հաճախականությունը

Համաշխարհային վիճակագրությունը վկայում է, որ տարեցտարի աճում է հիդրոօդերևութաբանական վտանգավոր երևույթների հաճախականությունը: Աշխարհում տարեկան մարդկային զոհերի 40% պայմանավորված է հենց հիդրոօդերևութաբանական վտանգավոր երևույթներով: Դրանք դառնում են նաև տնտեսական վնասների պատճառ: Մասնավորապես ՀՀ տարածքում 2000թ. երաշտից տնտեսությանը հասցված վնասը կազմել է 40 միլիոն դոլար, 2002թ. դեկտեմբերին դիտված աննախադեպ ցրտերի (-28, -32 աստիճան) պատճառով պտղագործությանը կրել են 25 միլիոն, իսկ 2004-ին՝ կարկտահարության, ցրտահարությունների, ուժեղ քամիների պատճառով՝ 28 մլն դոլարի վնաս:

Բնակչության շրջանում վտանգավոր երևույթների հաճախականության վերաբերյալ ստացված տեղեկությունների պատկերը երևում է ստորև բերված գրաֆիկից:

Գրաֆիկ 4. Բնածին վտանգավոր երևույթների հաճախականության վերաբերյալ բնակչությունից ստացված տեղեկությունների գրաֆիկական պատկերը

Վտանգավոր երևույթների հաճախականության ուսումնասիրության վերլուծությունը ցույց տվեց, որ համայնքի բնակչության տեսակետից համայնքը տարին մեկ անգամ անց է կացնում Երաշտ, Գրտահարություն, Սելավ, Առատ տեղում, Երկրաշարժ, Քարաթափում, Ուժեղ քամի, Կարկտահարություն երևույթներից:

Զննարկումների և հարցման ընթացքում պարզ դարձավ, որ բնակչության մեծ մասը ավելի շատ ուշադրություն է դարձնում և վտանգավոր է համարում այն բնածին երևույթները, որոնք դարձել են կամ կարող են դառնալ Նյութական կորուստների և բնականոն կյանքի ընթացքի խաթարման պատճառ: Այդ երևույթներից հատկապես առանձնացվեցին կարկտահարությունը, երաշտը, ցրտահարությունը և այլն:

Վերջին տարիներին եղանակային փոփոխությունները դարձել են ակնհայտ:

Այդ փոփոխությունները ուղեկցվում են բնական

երևույթներից աղետների հաճախականության ավելացմամբ:

Եղանակային փոփոխությունները լրջորեն ազդում են բուսական և կենդանական աշխարհի վրա:

Այն առավել ցայտուն է արտահայտվել

գյուղատնտեսության

մշակույթի վարման գործընթացների վրա:

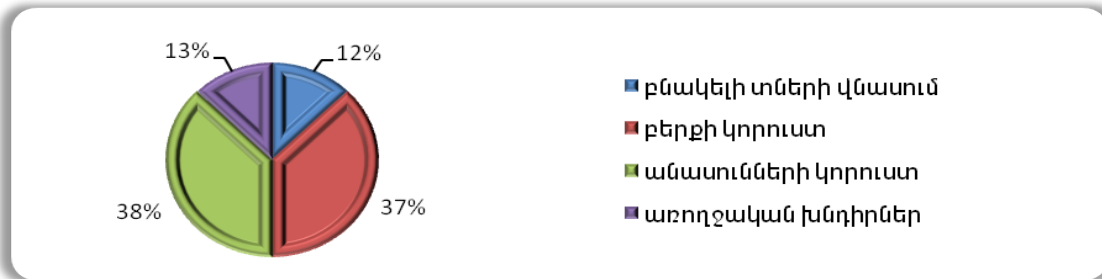
Այդ երևույթները և մարդկային գործունեության մեծ խոչընդոտները բացասական ազդեցություն են ունենում մշակաբույսերի բերքատվության,

գյուղատնտեսական կենդանիների մթերատվության վրա:

1.8.4

Համայնքում տեղի ունեցած արտակարգ իրավիճակներից բնակչության կրած վնասները

Հարցման մասնակիցների 40%-ը անմիջական վնաս է կրել համայնքում տեղի ունեցած փոքրամասշտաբ աղետներից և արտակարգ իրավիճակներից: Վերջիններիս հետևանքով իմանական և մտուժել է գյուղատնտեսական ոլորտը (82%), վնասվել են բնակելի տներ (18%), եղած կորուստները և վնասները նյութական են:

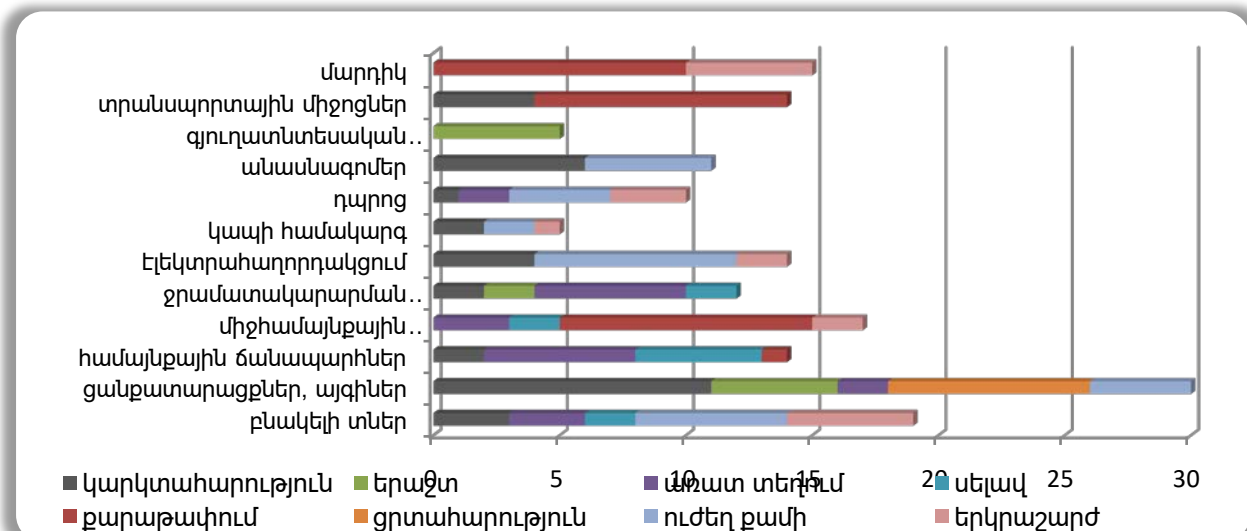

Գրաֆիկ 5. Աղետների և արտակարգ իրավիճակների հետևանքով բնակչության կրած վնասների վերաբերյալ բնակչությունից ստացված տեղեկությունների գրաֆիկական պատկերը

Նշվեցին նաև, որ շատ հաճախ փոքր մասշտաբի վտանգավոր երևույթներից հասցված վնասների մասին չի հաղորդվում, ուստի վերջիններս չեն գրանցվում նաև պաշտոնական վիճակագրությունում: Ըստ բնակիչների՝ թերի են կամ բացակայում են նաև հատուկ ուղղվածության մասնագիտացված տեղեկատվության և կանխատեսումների պատրաստման և տարածման մեխանիզմները: Հարցման ընթացքում պարզվել է նաև, որ համայնքային մակարդակում բացակայում է սպառնացող վտանգի մասին ազդարարման համակարգը:

1.8.5 Վտանգների և խոցելիության համադրությունը

Յուրաքանչյուր վտանգի առումով առկա են կոնկրետ տարածքին բնորոշ խոցելիություններ, որոնք կախված երկրից, մարզերից, համայնքներից կամ անհատներից: Խոցելիությունը հետևանք է ֆիզիկական, տնտեսական, սոցիալական և քաղաքական-ինստիտուցիոնալ թուլությունների:

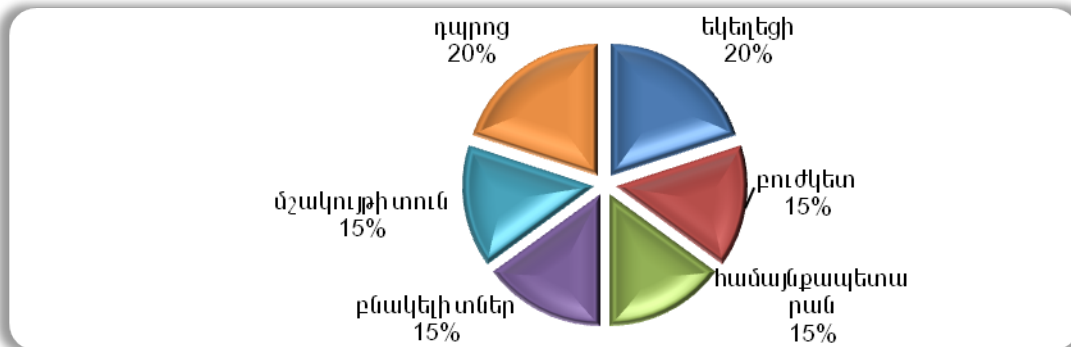

Ստորև բերված գրաֆիկից երևում է, թե բնակչության կարծիքով, ինչպիսի վտանգավոր երևույթներն են իրական սպառնալիք հանդիսանում Մարց համայնքի կենսական կարևոր համակարգերի, ինֆրակառուցվածքների, շինությունների և գյուղ-նշանակության օբյեկտների համար:

Գրաֆիկ 6. Բնական վտանգներից համայնքի խոցելի տարրերի վերաբերյալ բնակչությունից ստացված տեղեկությունների գրաֆիկական պատկերը

Ստացված պատկերից կարելի է եզրակացնել, որ համայնքի ներքին բնաձին և արտաքին վտանգավոր երևույթներից առավել խոցելի են ցանքատարածքները, բնակելի տները, միջհամայնքյա խնամապահները և դպրոցը:

Համայնքի խոցելի շինությունների վերաբերյալ հարցման մասնակիցների պատասխանների պատկերը երևում է գրաֆիկից:

Գրաֆիկ 7. Համայնքի խոցելի շինությունների վերաբերյալ բնակչության կողմից ստացված տեղեկությունների գրաֆիկական պատկերը

Ըստ հարցման արդյունքների, արտակարգ դրավիճակներին կատմամբ, որպես առավել խոցելի, նշվել են դպրոցը և բնակելի տները: Դպրոցը խոցելի է նշվել, քանի որ այն հիմնականում երեխաների և մանկաների վերանորոգման կարիք, իսկ պարտադրյալ ճիշտ հիմնականում: Այն խոցելի է նշվել նաև որպես մարդկային մեծ կուտակման օբյեկտ: Բնակելի տները խոցելի են, քանի որ տները հիմնականում միևնույն մասմբ վնասվել են 1988թ-ի երկրաշարժի հետևանքով: Մանկապարտեզը, ակումբը և համայնքապետարանը հիմնականում շինություններ են, որոնք վերանորոգման կարիք:

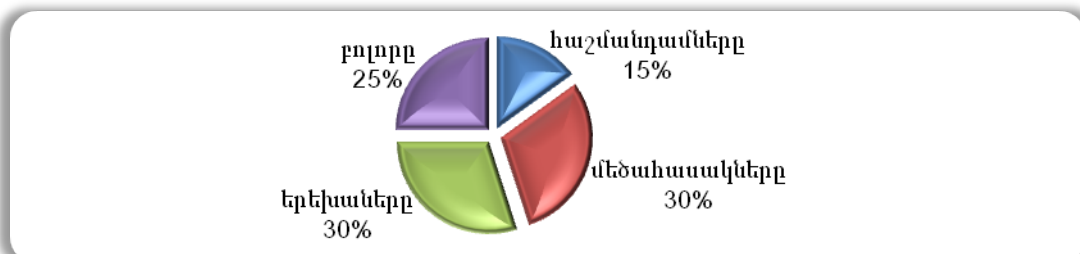
Դպրոցը համայնքի մարդկային մեծ կուտակումներ ունի օբյեկտ է:

Այս տեղեր երեխաների մեծ զանգվածանցեկացնում է իր կյանքի /9-12 տարի/ նժամանակի /օրվա 6-8 ժամ/ զգալի մասը:

Դպրոցի կարևոր խնդիրներից է աշակերտների և աշխատակազմի անվտանգության ապահովումը:

Համայնքի խոցելիության աստիճանը բարձրանում է նաև արտակարգ դրավիճակների վերաբերյալ գիտելիքների պակասի և վարքական տոնների չիմացության հետևանքով:

Հաջորդ գրաֆիկը ցույց է տալիս ԱԻ-ին կատմամբ մարդկանց առավել խոցելի խմբերը:

Գրաֆիկ

8. Համայնքի խոցելի խմբերի վերաբերյալ բնակչության կողմից ստացված տեղեկությունների գրաֆիկական պատկերը

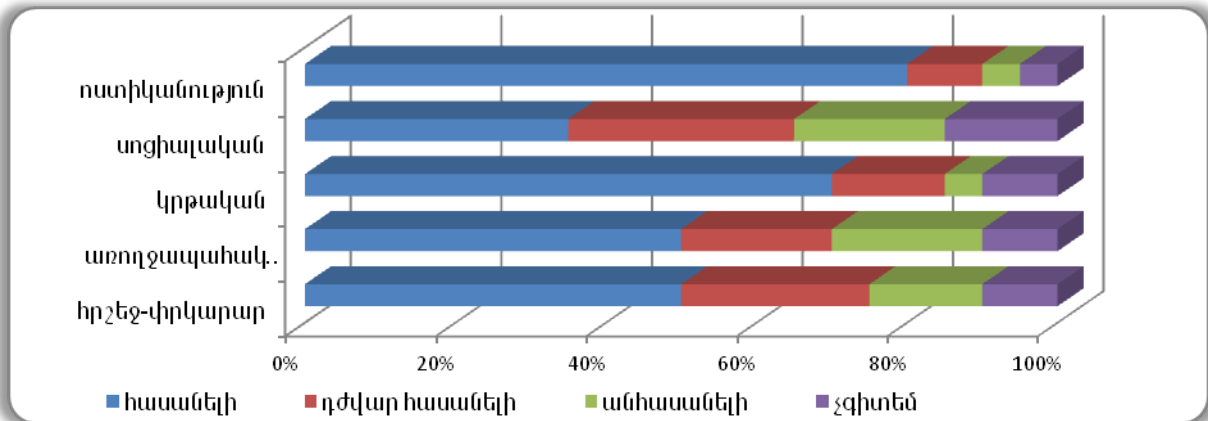
Գրաֆիկից երևում է, որ տվյալի համայնքում առավել խոցելի խումբ են համարվել երեխաները: Հարցման ժամանակ նշվել է, որ գրաֆիկում ներառված բոլոր խմբերի խոցելիության աստիճանը կնվազի կամ կաճի՝ կախված վերջիններիս առողջական վիճակի և հրազենվածության մակարդակի փոփոխությունից:

Արտակարգ իրավիճակների

և

աղետների սպառնալիքի դեպքում կարող են առաջանալ գործոններ, որոնց ազդեցությունը վտանգավոր է երեխաների կյանքի և առողջության համար: Յուրաքանչյուր դպրոցի անձնակազմն ու այնտեղ սովորող երեխաները պետք է գիտակցեն իրենց կյանքին սպառնացող վտանգները և պատրաստ լինեն համապատասխան քայլեր ձեռնարկել վերահաս և փաստացի վտանգի դեպքում: Ուստի, շատ կարևոր է, որ նման իրավիճակներում թե դպրոցի անձնակազմը, թե աշակերտները և թե ծնողները կարողանան ճիշտ գործել. իրականացնել տարիանում, ցուցաբերել առաջին օգնություն և հոգեբանական աջակցություն:

Ուսումնասիրվել է նաև տարբեր ծառայությունների հասանելիության աստիճանը:

Գրաֆիկ 9. Համայնքի ծառայությունների հասանելիության վերաբերյալ բնակիչներից ստացված տեղեկությունների գրաֆիկական պատկերը

Հարցվողները ծառայությունների հասանելիության աստիճանը կապում էին համայնքի տեղադիրքի, հեռավորության, ֆինանսական խնդիրների և ենթակառուցվածքների վիճակի հետ:

Հարկ է նշել, որ հատուկ ծառայությունների ավտոմեքենաների մոտեցման համար ազատ են դպրոցամերձ ուղիները:

1.8.6 Աղետների ռիմակայելու վերաբերյալ համայնքի բնակչության գիտելիքները

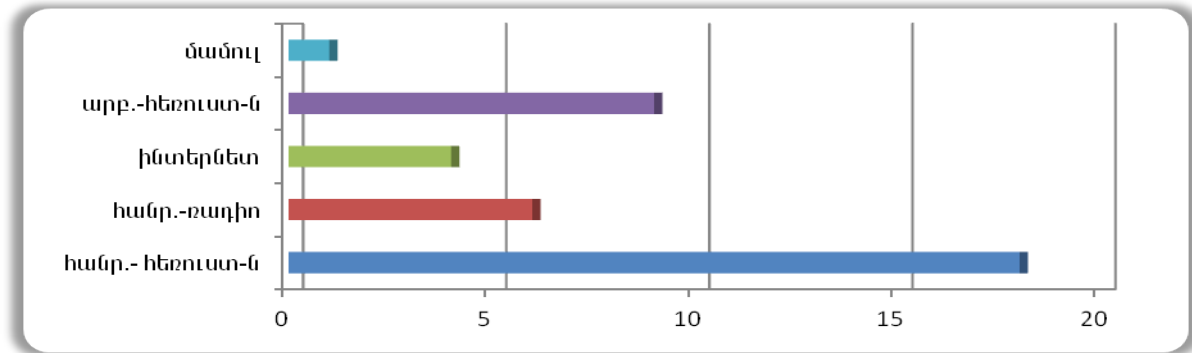
Համայնքի պաշտպանության համար կենսական կարևոր գործոն է աղետներին դիմակայելու և արձագանքելու տեղական կարողությունը, որն արտահայտվում է տեղում առկա արձագանքման գործիքներով և մեխանիզմներով, տեխնիկական միջոցներով և բնակչության պատրաստվածության մակարդակով:

Հարցազրույցների և հարցման ընթացքում պարզվեց, որ բնակչության և տեղական իշխանության շրջանում կա համայնքում առկա կարողությունների կիրառման և շահագործման վերաբերյալ գիտելիքների պակաս:

Համայնքը առաջինն է առնչվում աղետներին: Նմանատիպ իրավիճակներին դիմակայելու և արձագանքելու արդյունավետությունը կախված է բնակչության և տեղական իշխանության գիտելիքների և հմտությունների մակարդակից: Բնակչության շրջանում գիտելիքների ու

հմտությունների պակասը Էական ազդեցություն ունի համայնքի խոցելիության մակարդակի վրա: Աղետներին դիմակայելու և արձագանքելու պատրաստվածության մակարդակը պարզելու նպատակով՝ ուսումնասիրվեց համայնքի բնակչության ինքնագնահատականը աղետներին պատրաստվածության վերաբերյալ:

Նախապատրաստումը սկսվում է տեղեկատվությունից և այն տրամադրելու հնարավորություններից ու ձևերից: Հարկ է նշել, որ տեղեկատվության տրամադրման հիմնական միջոցներից՝ հանրային հեռուստատեսությունը, հասանելի է համայնքին: Տեղեկատվական աղբյուրների հասանելիությունը երևում է գրաֆիկից:

Գրաֆիկ 10. Համայնքին ծառայությունների հասանելիության վերաբերյալ բնակչությունից ստացված տեղեկությունների գրաֆիկական պատկերը

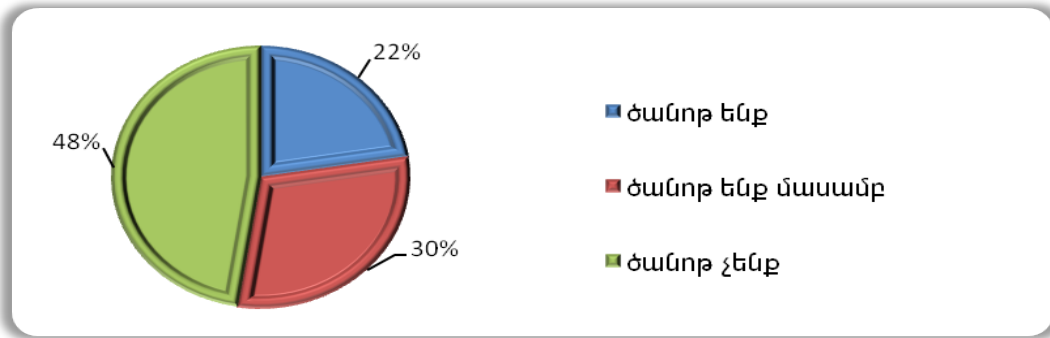
Հարցվածների գերակշիռ մասը նշել է, որ միանգամից օգտվում է տեղեկատվության մի քանի աղբյուրներից: Տեղեկատվություն ստանալու հիմնական աղբյուրը հանրային հեռուստատեսությունն է: Արբանյակային հեռուստատեսությունը և ռադիոն նույնպես տեղեկատվություն ստանալու աղբյուրներից են: Ինտերնետը որպես տեղեկատվական աղբյուր ավելի հասանելի է դարձել:

Տեղեկատվական աղբյուրներից դպրոցին հասանելի են հանրային հեռուստատեսությունը և արբ.-հեռուստ-ն:

Բնակչության՝ աղետներին նախապատրաստվածության և դիմակայելու կարողություններից է կախված աղետներին արձագանքման տեղական մակարդակը: Ըստ գյուղապետի տրամադրած տեղեկատվության՝ ՏԻՄ ներկայացուցիչները 2015թ.-ին մասնակցել են ԱՌՆԱԴ հիմնադրամի կողմից Աղվերանում կազմակերպված ԱՌՆ դասընթացներին:

Ըստ դպրոցի աշխատակազմի և աշակերտների, իրենց համար երբևիցե չեն կազմակերպվել աղետներին և արտակարգ իրավիճակներին նախապատրաստվելու, արձագանքելու և դիմակայելու հատուկ դասընթացներ:

Արտակարգ իրավիճակներում գործելակերպի և առաջին օգնության գիտելիքներին հմտությունների վերաբերյալ ինքնագնահատականի պատկերը երևում է գրաֆիկից:

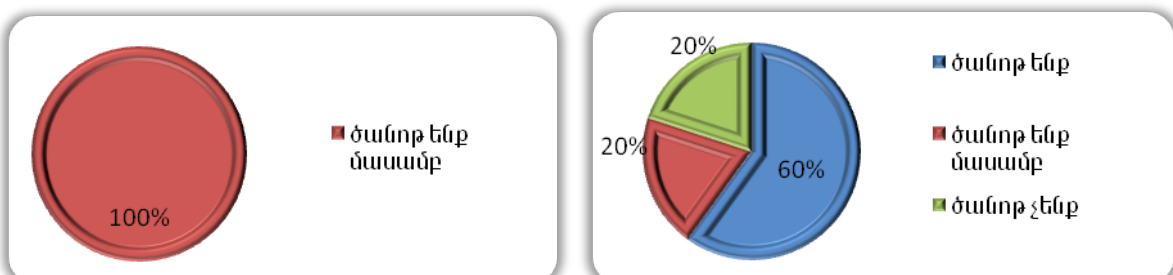

Գրաֆիկ 11. Արտակարգ իրավիճակներում գործելակերպի և առաջին օգնության գիտելիքների և հմտությունների վերաբերյալ բնակչության ինքնագնահատականի գրաֆիկական պատկերը

Ըստ գրաֆիկի արտակարգ իրավիճակներում գործելակերպի և առաջին օգնության վերաբերյալ գիտելիքների և հմտությունների ծանոթ են հարցվողների 22%-ը, իսկ մասամբ ծանոթ են՝ 30%-ը: Հարցվողների 48%-ը չունեն որևիցե գիտելիք արտակարգ իրավիճակներում գործելակերպի և առաջին օգնության վերաբերյալ, ինչը բարձրացնում է համայնքի խոցելիության աստիճանը:

Դպրոցի աշխատակազմի և աշակերտների արտակարգ իրավիճակներում գործելակերպի և առաջին օգնության վերաբերյալ գիտելիքների և ունակությունների ինքնագնահատականի պատկերը երևում է գրաֆիկներից:

Դուք ծանոթ եք առաջին օգնության հիմունքներին:

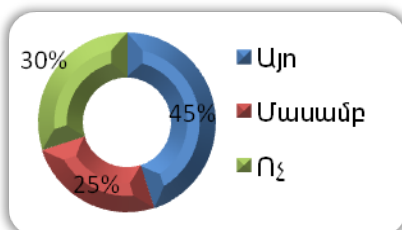
Աշխատակազմ Աշակերտներ

Դուք ծանոթ եք հակահրդեհային անվտանգության կանոններին:

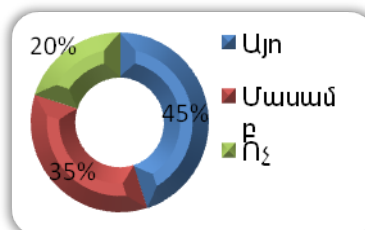
Գրաֆիկներից երևում է, որ դպրոցի անձնակազմի և աշակերտների գերակշիռ մասը չունեն համապատասխան գիտելիքներ և ունակություններ արտակարգ իրավիճակներում գործելակերպի, հակահրդեհային պաշտպանության և առաջին օգնության վերաբերյալ, ինչը բարձրացնում է խոցելիությունը:

Համայնքի բնակչության և տեղական իշխանության ԱԻ-ին դիմակայելու և արձագանքելու պատրաստ լինելու վերաբերյալ հարցվողների կարծիքը արտացոլված է ստորև բերված գրաֆիկներում:

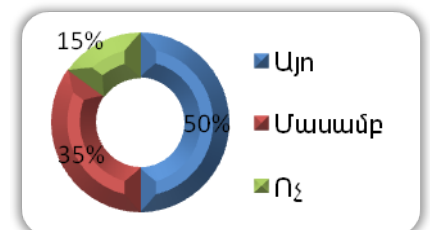
Ըստ Ձեզ՝ աղետի դեպքում տեղական իշխանությունը պատրաստ է արձագանքել ԱԻ-ն

Ըստ Ձեզ՝ աղետի դեպքում համայնքի բնակչությունը պատրաստ է արձագանքել ԱԻ-ն

Ըստ Ձեզ՝ աղետի դեպքում դուք պատրաստեք արձագանքել ԱԻ-ն

Գրաֆիկ 12.

Կարելի է եզրակացնել, որ համայնքի բնակչության հոգեբանական պատրաստվածությունը բավարար մակարդակի է:

Արտակարգ իրավիճակներին արձագանքման ոլորտում գործող շահագրգիռ կողմերի վերաբերյալ բնակչության իմացության ուսումնասիրությունը բացահայտեց, որ աղետների արձագանքման և հետևանքների վերացման գործում հարցման մասնակիցները հիմնականում

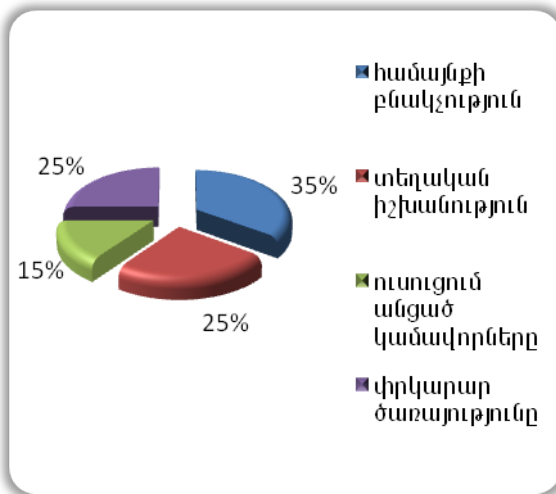
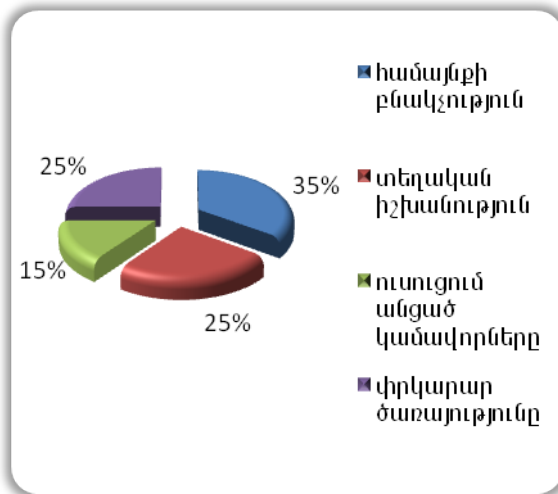
տեսնում են համայնքի բնակչության, տեղական իշխանության, փրկարար ծառայության, մարդասիրական կազմակերպություններին ՀՀ կառավարության մասնակցությունը:

Ըստձեզ՝ ովքարողենականություն

ցուցաբերելաղետիցանմիջապեսհետո՝մինչհիմնականուժերիժամանումը:

Ըստձեզ՝

որկառույցներըկարողենականդերխաղաղետիդեպքում

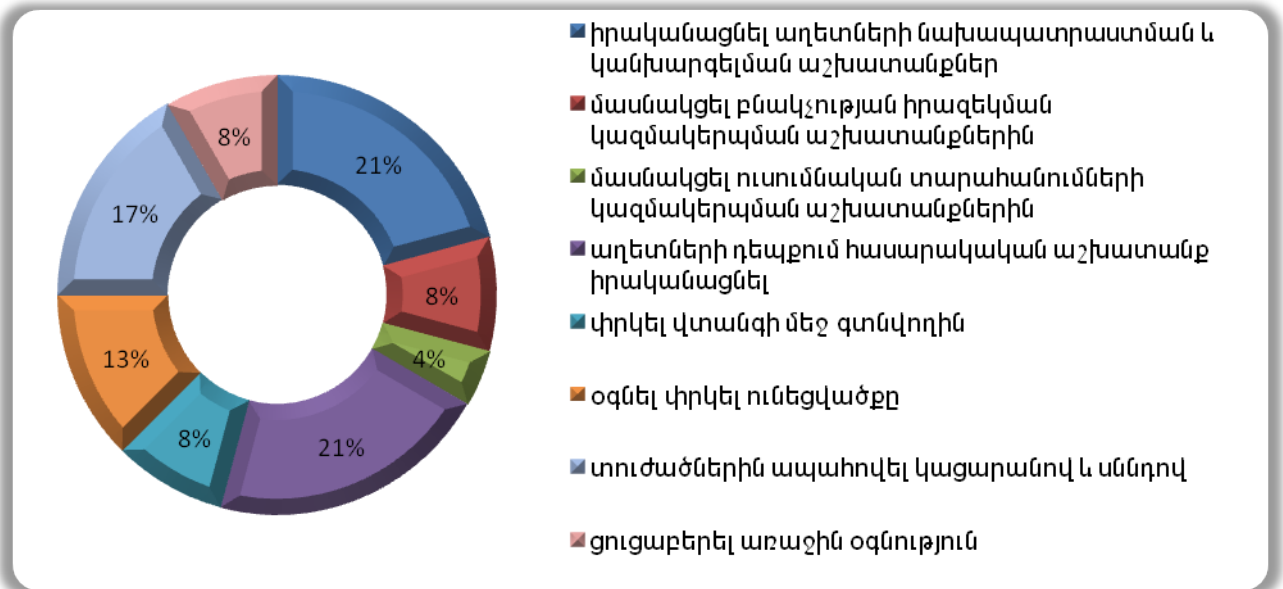
Գրաֆիկ 14

Աղետի դեպքում հիմնական դերակատարներին վերաբերվող ստացված արդյունքները պայմանավորված են երկու հանգամանքով. վերջին տարիներին տեղի ունեցած արտակարգ իրավիճակների պատճառած տնտեսական վնասներով, կորուստներով և վերոհիշյալ շահագրգիռ կողմերի արձագանքման աստիճանով, և որ կառույցներից է համայնքի բնակչությունը աջակցություն ակնկալում հետագայում:

Դպրոցի անձնակազմի և աշակերտների շրջանում իրականացված ուսումնասիրությունը բացահայտեց, որ աղետներին արձագանքման և հետևանքների վերացման գործում հարցման մասնակիցները հիմնականում տեսնում են համայնքի բնակչության, տեղական իշխանության, բարերարների և ՀՀ կրթության նախարարության մասնակցությունը:

Փորձը ցույց է տալիս, որ արտակարգ իրավիճակներին դիմակայելու և արձագանքելու պատրաստվածության հանգամանքը պայմանավորված է բնակչության պատրաստակամությունից՝ կամավոր ներգրավվելու տարբեր ծրագրերում՝ ուղղված աղետներին նախապատրաստվելուն, կանխարգելմանը և արձագանքմանը: Աղետներին նախապատրաստվելն ու կանխարգելումը ներառում են աղետից առաջ, աղետի ժամանակ և աղետից հետո մի շարք գործընթացներ: Այդպիսի ծրագրերը ներառում են գործողություններ, որոնցից կշահի ողջ համայնքը, այդ թվում՝ երեխաները: Բնակչության կողմից արտահայտված կամավորության պատրաստակամությունն առավելություն է, որը պետք է հաշվի առնվի և կիրառվի:

Հարցման մասնակիցների 40% պատրաստակամություն հայտնեցին կամավոր մասնակցել աղետների հետ կապված նախապատրաստական, կանխարգելման և արձագանքման աշխատանքներին: Ստորև բերված գրաֆիկն արտացոլում է հարցվողների պատասխանները ԱԻ-ից առաջ կամ հետո իրականացվող աշխատանքներին մասնակցության վերաբերյալ:

Գրաֆիկ 14.

Աղետից առաջ կամ հետո իրականացվող աշխատանքներին կամ ավորման ակցության պատրաստակամության վերաբերյալ բնակչությունից ստացված տեղեկությունների գրաֆիկական պատկերը

ԱՌ-ի դեպքում համայնքի բնակիչների կողմից ձեռնարկվող անհրաժեշտ գործողությունների իրականացման ուսումնասիրությունը ցույց տվեց, որ բնակչությունը ամենաառաջնային քայլերն է համարում՝

- աղետների դեպքում հասարակական աշխատանքներին մասնակցումը,
- աղետներին նախապատրաստման և կանխարգելման աշխատանքների իրականացումը
- տուժածներին սննդով և կացարանով ապահովումը:

Կարելի է եզրակացնել, որ համայնքի բնակչության հոգեբանական պատրաստվածությունը բավարար մակարդակի է, սակայն աղետներին արձագանքելու և դիմակայելու համար անհրաժեշտություն կարար ձևացնելու պատրաստվածության մակարդակը:

Հարկ է նշել, որ հարցման մասնակցած բոլոր աշակերտները և աշխատակազմը ցանկություն հայտնեցին մասնակցելու հատուկ դասընթացների և վարժանքների բարձրացնել արտակարգ իրավիճակներին դիմակայելու սեփական կարողությունները:

Իսկ դպրոցում տարահանման և ազդարարման պլանների, կապի և ազդարարման միջոցների առկայությունը, դպրոցի անձնակազմի պարտականությունների ճիշտ բաշխումը և իմացությունը, գործնական պարապմունքների և ուսումնական տարահանումների անցկացումը նպաստում են երեխաների մոտ ծայրահեղ իրավիճակներին արագ արձագանքելու ունակությունների զարգացմանը և մտքի ու գործողությունների ավտոմատիզմի ձևավորմանը:

Ամփոփելով արդյունքները կարելի է եզրակացնել, որ համայնքի բնակչությունը գիտակցում է, որ ներգրավվելով նախապատրաստման և կանխարգելման գործողություններում, կարելի է նվազեցնել աղետի ազդեցությունը, որն ուղղակիորեն ազդում է համայնքի կայուն զարգացման գործընթացի վրա: Ակնհայտ է, որ յուրաքանչյուր համայնք ունի մարդկային և տեխնիկական ռեսուրսներ, ուստի որոշ խնդիրներ կարող են լուծվել սեփական ուժերով: Այդպիսի գործողություններից կշահի ողջ համայնքը:

2. ՀԱՎԱՔԱԳՐՎԱԾՏՎՅԱԼՆԵՐԻ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄ

Աղետների ռիսկի նվազեցման երեխաներին նվիրված հռչակագիրը շեշտում է.

- դպրոցները պետք է լինեն անվտանգ և կրթությունը պետք է ընթանա առանց ընդհատումների,
- երեխաների պաշտպանությունը պետք է լինի առաջնային խնդիր աղետից առաջ, աղետի ժամանակ և հետո,
- երեխաներն ունեն մասնակցության և իրենց անհրաժեշտ տեղեկատվությունը ստանալու իրավունք,
- համայնքների ենթակառուցվածքները պետք է լինեն ապահով, և մարդասիրական օգնությունը և վերականգնումը պետք է օգնեն՝ նվազեցնելու ապագա ռիսկերը,
- աղետների ռիսկի նվազեցումը պետք է հասանելի լինի ամենախոցելի խմբերին:

Սա կարևոր փաստ է, որը հանգեցնում է այն եզրակացության, որ **վտանգներին դիմակայելու ամենալավ միջոցը աղետակայուն համայնք ունենալն է:**

2 ՀԱՎԱՔԱԳՐՎԱԾՏՎՅԱԼՆԵՐԻ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄ

2.1 Եզրակացություններ և առաջարկություններ

ԱՌՆ արդյունքները ամփոփող ժողովը ձևավորեց եզրակացություն համայնքի թույլ և ուժեղ կողմերի, համայնքի հնարավորությունների և առկա կամ հնարավոր խոչընդոտների, ինչպես նաև կլիմայական փոփոխություններով պայմանավորված և աղետների ռիսկերի նվազեցմանն ուղղված նպաստավոր նախագծերի վերաբերյալ:

Ավելի հայտ է, որ բնակիչները նախապատվությունը տալիս են տնտեսական խնդիրների հրատապ լուծմանը, իսկ ԱՌՆ նախագծերը կարևորում են, եթե վերջինները անմիջականորեն նպաստավոր են հաղթահարելու առկա վտանգները՝ լինեն կլիմայի փոփոխության, թե բնական վտանգավոր երևույթների հետ կապված: Ինչ վերաբերում է կլիմայի փոփոխություններով պայմանավորված և աղետների ռիսկերի նվազեցմանն ուղղված երկարաժամկետ նախագծերին, որոնք տեղ պետք է գտնեն համայնքի զարգացման պլաններում, բնակիչների կարծիքով, համայնքի ուժից վեր է նման նախագծերի իրականացումը, քանի որ դրանք պահանջում են ֆինանսական, մասնագիտական և այլ անհրաժեշտ ներդրումներ, սակայն համայնքը չունի նման կարողություններ: Որպես նման նախագծերի իրականացնողի՝ համայնքը նշել է ՀՀ կառավարությանը:

Այնուամենայնիվ, համայնքն իրեն համարում է աղետների ռիսկի նվազեցման գործընթացի հիմնական դերակատարներից մեկը և պատրաստ է ներդնել իր ներուժը կլիմայի փոփոխություններով պայմանավորված և աղետների ռիսկերի նվազեցմանն ուղղված նախագծերի իրականացման համար իր ունեցած հնարավորությունների չափով:

Ինչ վերաբերում է ԱՌՆ ոլորտին առնչվող համայնքի հնարավորություններին Հայաստանում տեղի ունեցող մի շարք զարգացումների տեսանկյունից, ապա համայնքը հստակորեն չի պատկերացնում իր հնարավորությունների իրական ներդրման դաշտը: Մասնավորապես, հաշվի առնելով, որ թեև ուշադրության կենտրոնում են գտնվում համայնքների

կարողությունների հզորացմանն ու աղետակայունության բարձրացմանն ուղղված գործընթացները, սակայն դրանք առայժմ «շոշափելի» չեն համայնքի համար: Համայնքն ունի ԱՌՆ դաշտի և այնտեղ տեղի ունեցող ինստիտուցիոնալ և իրավական զարգացումների հետ կապված տեղեկատվական բաց, հատկապես դրանց տեղայնացման, ինչպես նաև իր հնարավորությունների տեսանկյունից:

2.2 Համայնքի ուժեղ կողմերը

- Բարենպաստ բնակլիմայական
պայմաններն ասնապահության և մեղվաբուծության զարգացման համար,
- գյուղատնտեսական արտադրանքի մեծ պահանջարկ,
- ջրի պաշարների առկայություն,
- տեղեկատվական աղբյուրների հասանելիություն,
- տրանսպորտային միջոցներ,
- ոսկու հանքի առկայություն (չափազործվող),
- բուժկետի առկայություն,
- մթերայի խանութների առկայությունը,
- անտառ,
- դեղաբույսեր, վայրի մրգեր և հատապտուղներ,
- բնական աղբյուրներ,
- համայնքապետարանի առկայություն,
- պատմամշակութային կոթողների առկայություն,
- համայնքի ղեկավարությունը գիտակցում է ԱՌՆ միջոցառումների կարևորությունը և պատրաստակամ է ներառել տեղական զարգացման պլաններում (ըստ զարգացման ոլորտների),
- ԱՌՆ համայնքային թիմի առկայություն և պատրաստակամություն:

2.3 Համայնքի թույլ կողմերը

- Մշակույթի տան վատ վիճակ,
- բուժկետի վատ վիճակ,
- մասամբ գազաֆիկացված լինելը,
- հակակարկտային կայանների բացակայություն,
- վերամշակող արտադրամասերի անբավարարություն,
- համայնքի բյուջեով նախատեսված ֆինանսական միջոցների բացակայություն, համայնքի առջև ծառացած առաջնահերթ խնդիրները լուծելու համար,
- հակակարկտային կայանի բացակայություն,
- սելավատարների/հեղեղատարների բացակայություն,
- աղետների ռիսկերի նվազեցման, ԱԻ-ին արձագանքման և հետևանքների վերացման վերաբերյալ գիտելիքների ցածր մակարդակ,
- ներհամայնքային ճանապարհների և փողոցների անբարեկարգ վիճակը,
- խմելու ջրի ջրամատակարարման ներհամայնքային համակարգի չբավարարվածություն,
- ոռոգման ներհամայնքային համակարգի բացակայությունը,
- միջհամայնքային հասարակական տրանսպորտի բացակայությունը՝ ապահովելու մշտական աղորդակցություն մարզկենտրոնի հետ,
- համայնքում արտադրված գյուղատնտեսական մթերքների րացնելու, մինչև շուկա հասցնելու բազմաբնույթ խնդիրների լուծվածությունների առկայությունը,
- համայնքում աշխատատեղերի խիստ պակասը, գործազրկության բարձր մակարդակը,
- համայնքի եղեցու կիսավերվիճակը,
բնակչության հոգևոր կարիքների բավարարմանը չնպաստելը:

2.4 Համայնքի հնարավորությունները

- Տարածաշրջանի համայնքների հետ միջհամայնքային համագործակցություն ծավալելու դեպքում հնարավոր կլինի լուծել ընդհանուր աղբավայրում են ալուև շահագործելու հարցը, բոլոր այդ համայնքներում պատշաճ մակարդակով կազմակերպել աղբահանության և սանիտարական մաքրման ծառայությունների մատուցումը,
- Համայնքային նոր կենտրոնի շենքի կառուցման դեպքում հնարավորություն կստեղծվի՝ համայնքի գյուղապետարանին և գրադարանին ազատելու մանկապարտեզի շենքում դրանց կողմից զբաղեցրած տարածքները և տեղափոխվելու նոր շենք՝ ավելի ընդարձակ և հարմարավետ պայմաններով, և ընդլայնելու, ամբողջականով հարժեք գործարկելու համայնքի մանկապարտեզը՝ ներգրավելով ավելի շատ թվով երեխաների,
- Մշակույթի տան կառուցում և ուշահագործումը մեծապես կնպաստի համայնքի մշակութային կյանքի ակտիվացմանը, երիտասարդների հետևյալ տակային աշխատանքների կազմակերպմանը և իրականացմանը, երեխաներին արտադրողական և ստիարակության խմբակներում ներգրավմանը,
- գյուղատնտեսական ոլորտի զարգացում,
- ՀՀ կառավարության որոշմամբ հաստատված ԱՌՆ ռազմավարություն, որպես ինստիտուցիոնալ և իրավական դաշտի կարգավորման մեխանիզմ,
- Երկրում տեղի ունեցող նոր զարգացումները՝ ուղղված աղետների ռիսկի նվազեցման մշակույթի ձևավորմանը,
- ԱՌՆԱՊ Ազգային պլատֆորմի առկայությունը՝ որպես ԱՌՆ գործընթացների ազգային միասնական մեխանիզմ,
- աղետներին արձագանքելու և հետևանքների վերացման ուղղությամբ առկա իրավական դաշտ, որտեղ հստակ սահմանված են տեղական ինքնակառավարման մարմինների իրավասություններն ու պարտականությունները,
- աղետների և կլիմայի ռիսկերի նվազեցմանն ուղղված նախագծերի ներառում համայնքային զարգացման պլաններում՝ ըստ ոլորտների,
- բնակչության ուսուցման և իրազեկվածության բարձրացման համար մասնագիտացված ուսումնական բարձրագույն հաստատության (Ճգնաժամային կառավարման պետական ակադեմիա – ՃԿՊԱ), ինչպես նաև ուսումնական տարբեր նյութերի առկայություն,
- Երկրում գործող միջազգային և տեղական հասարակական կազմակերպությունների քաղաքականությանն ուղղված համայնքահեն ծրագրերի իրականացում,
- մարզային ԱՌՆ թիմերի առկայությունը,
- ԱՌՆ գործընթացներում մասնավոր բիզնեսի շահագրգռումը և հնարավոր ներգրավում,
- ԱՌՆ համայնքային աշխատանքային խմբի ստեղծման համար առկա մարդկային ներուժ:

2.5 Համայնքի և մասնավորապես աղետների ռիսկի նվազեցման գործընթացի զարգացմանը խոչընդոտող գործոնները

Գոյություն ունեն նաև մի շարք խոչընդոտ հանդիսացող գործոններ, որոնք կարող են դանդաղեցնել կամ դադարեցնել հնարավոր զարգացումներն ու համայնքի կարողությունները.

- համայնքային մակարդակում ԱՌՆ զարգացումների դանդաղ ինտեգրումն ու տեղայնացումը,
- չնայած միգրացիայի նվազող տեմպերին, այնուամենայնիվ առկա միգրացիայի պատճառով համայնքի մարդկային և մասնագիտական ներուժի նվազում,
- համապատասխան տեխնիկայի բացակայություն,
- ԱՌՆ վերաբերյալ տեղեկատվության և գիտելիքի պակաս

- համայնքների խոշորացման գործընթացներում առկա անորոշություններ:

**Համայնքի բնակիչների կողմից բացահայտված խնդիրները, դրանց պատճառներն ու բացասական հետևանքները,
ինչպես նաև հնարավոր լուծումները՝
ըստ խոցելիության նվազեցման և կարողությունների բարձրացման**

Վտանգի տեսակն ու ընդհանուր բնութագիրը	Խոցելի տարրեր	Բացասական հետևանքներ	ԽԿԳ արդյունքում առաջարկվող լուծումներ/ծրագրեր	Ակնկալվող արդյունք
Բնածին				
Կարկտահարություն Կարկտահարությունը միշտ դիտվել է համայնքում, սակայն վերջին տարիների ընթացքում այն հաճախացել է և սաստկացել: Միջին հաշվով տարվա ընթացքում կարկտահարումը տեղի է ունենում 5-6 անգամ: Սառցահատիկների չափերը երբեմն հասնում են 4-5 սմ:	Պտղատու ծառեր, այգիներ, բնակելի տներ, շենք-շինություններ, ցանքատարածքներ, բերք:	Վնասվում կամ մամբողջովին ոչնչացվում է սպասվելիք բերքը, ցանքերը, կոտրվում շինությունների ապակիները և տանիքածածկերը, վնասում տրանսպորտային միջոցները : Երբեմն դառնում են սելավների առաջացման պատճառ:	Հակակարկտային միջոցների տեղադրում, կանխատեսման և վաղազդարար մանհամակարգի մշակում և կիրառում:	Բերքի պահպանում, տնտեսական վիճակի բարելավում:
Քարաթափում Համայնքում դիտվում են ապարաթափվածքներ: Քարաթափման գոտով է անցնում Մարց-Լորուտ համայնքի հետ կապող ավտոճանապարհը:	Կոմունիկացիաներ, մարդիկ, կենդանիներ, տրանսպորտային միջոցներ, ճանապարհներ:	Տրանսպորտային միջոցների, կոմունիկացիաների վնասում կյանքին և առողջությանը սպառնալիք: Մարդկանց և կենդանիների Նյութական կորուստներ, սոցիալ-տնտեսական վիճակի վատթարացում	Վտանգավոր հատվածների մասնագիտական զննում, քարտեզագրում, պարբերական մոնիթորինգի կազմակերպում: Շարժվող քարերի արհեստական տեղահանում և տեղափոխում, պատնեշների և հենապատերի կառուցում,	Հնարավոր կորուստներից խուսափում, նվազում:

			լանջերի ցանցապատում:	
Ռիսկի քամիներ Քամիները բնորոշ են տարածաշրջանին: Քամիների ուղղությունը և արագությունը հաստատուն չեն: Վերջին տարիներին աճել է քամիների ուժգնությունը և հաճախականությունը:	Բնակելի տների, շենք-շինությունների տանիքներ, էլեկտրահաղորդակցման հանհամակարգ, ցանքատարածքներ, այգիներ, բերք:	Պարբերական բնույթ կրող ուժեղ քամիները վնասում են տներին և շենք-շինությունների տանիքները, լուսամուտները: Քամիների հետևանքով երբեմն խափանվում է էլեկտրամատակարարումը, վնասվում են հացահատիկի ցանքերը, խոտը:	Մշակելանիսատ սամանեվաղ ազդարարման համակարգ և կի բաժնի: Ապահովել բնակչության վաղի ազդեցությունը: Ճանապարհների երկանքով բնական կամ արհեստական աշտպանիչ շերտի հիմնում: Նոր անտառի հիմնում:	Կանխատեսման և վաղ ազդարարման համակարգի մշակում և կիրառում: Հնարավոր կորուստներից խուսափում:
Ցրտահարություն Համայնքում հողագործությունով զբաղվում են հիմնականում տնամերձ տարածքներում: Աճեցված գյուղմթերքները հիմնականում սեփական օգտագործման համար են: Են ցրտահարման դեպքերի հաճախացում թե գարնան թե աշնան ժամանակահատվածում:	Այգիներ, բանջարաբուստանային որոշ կուլտուրաներ, հացահատիկի և կարտոֆիլի ցանքատարածքներ, բերք:	Բերքատվության անկում, բերքի կորուստ և հետևաբար նյութական կորուստներ:	Հուլայի կլիմայական տեղեկատվության ապահովում: Նոր տեխնոլոգիաների և մշակաբույսերի կիրառում: Բնակչության իրազեկում ցրտահարությունից աշտպանելու միջոցների, ձևերի վերաբերյալ:	Հնարավոր կորուստներից խուսափում, նվազում:
Առատ տեղումներ Առատ տեղումները արտահայտվում են հողառաջատան անձրևի, կարկտահարության և ձյան տեսքով: Առատ տեղումները դառնում են գետերի վարարման և սելավների առաջացման պատճառ: Առատ տեղումները խոչընդոտում են նաև գյուղատնտեսական աշխատանքների իրականացմանը՝ խոտին ձին,	բերք, բանջարաբուստանային կուլտուրաներ, ներհամայնքային ճանապարհներ, տնամերձ տարածքներ:	Առատ տեղումները դառնում են սելավների և հեղեղումների առաջացման, ճանապարհների խցանման պատճառ: Բերքի և անասնակերի կորուստ, փչացում: Տեղումների պատճառով դժվարանցանելի են դառնում նաև ներհամայնքային ճանապարհները:	Մշակելակիրառելի կանխատեսման և վաղ ազդարարման համակարգ: Ապահովել բնակչության վաղի ազդեցությունը: Համապատասխան տեխնիկայի ձեռքբերում: Սելավատարի ընդլայնում: Ճանապարհների բարեկարգում:	Կանխատեսման և վաղ ազդարարման համակարգի մշակում և կիրառում: Նյութական կորուստներից խուսափում:

բերքավավաքին և այլն:				
Սելավ Համայնքի տեղադիրքի, հեղեղատարների և սելավատարների բացակայության պատճառով՝ առատ տեղումների հետևանքով առաջացած սելավային հոսքերը ողողում են ճանապարհները, վնասելով դրանք, լցվում տնամերձ տարածքներ, տներ:	Համայնքի ճանապարհներ, տնամերձեր, նկուղներ, գոմեր:	Համայնքի ճանապարհների, տնամերձերի, տների վնասում:	Հեղեղատարների կառուցում: Սելավատարների կառուցում:	Հեղեղումներից խուսափում: Հնարավոր կորուստներից խուսափում:
Երկրաշարժ Երկրաշարժը անկախատեսելի երևույթ է և սպառնում է Հայաստանի ամբողջ տարածքին: Կարող է դառնալ նաև երկրորդային այլ երևույթների և արտակարգ իրավիճակների պատճառ:	Բնակելի տներ, շենք-շինություններ, մարդիկ և այլ:	Երկրաշարժը կարող է դառնալ մարդկային և նյութական կորուստների, երկրորդային երևույթների առաջացման պատճառ:	Բնակչության ուսուցում: Սեյսմիկ ռիսկի գնահատում: Տների, շինությունների ամրացում:	Հնարավորկորուստներիցխուսափում:

Երաշտ Երաշտի նախապայմաններից է, երբ գարնանը մշակաբույսերի ինտենսիվ ոռոգման շրջանում դիտվում է տեղումների սակավություն և չի իրականացվում արհեստական ոռոգում: Վերջին տարիներին ամռան ամիսներին ջերմաստիճանի բարձրացման և տեղումների սակավության պատճառով դիտվում է երաշտային տարիների ավելացում: Բերքի կորուստը պայմանավորված է նաև ոռոգման ցանցի բացակայությամբ:	Անասնախոտ, ցանքատարածքներ, բանջարաբուստանային ու կտուրաներ, բերք, գյուղատնտեսական կենդանիներ, խոտհարքներ, արոտավայրեր, պտղատու ծառեր, բնական աղբյուրներ:	Բերքատվության անկում, բերքի կորուստ, հետևաբար, նյութակ անկորուստների ողագործության ոլորտներում: Երաշտը սպառնում է նաև անասնապահական ոլորտին, երբ աննախադեպ շոգի պատճառով արոտավայրերում և խոտհարքներում խոտի քանակը չի բավականեցնում անասնակերի հարցը լուծելու համար: Որոշ արոտավայրերում խմոցների բացակայության պատճառով նվազում է կաթնատվությունը: Մեծանում է գյուղատնտեսական կենդանիների շրջանում վարակիչ հիվանդությունների հավանականությունը: Դառնում է սակավաջրության պատճառ:	Տեղեկատվության ապահովում: Նոր տեխնոլոգիաների, մշակաբույսերի ներմուծում: Հուսալի կլիմայական տեղեկատվության ապահովում: Ոռոգման ցանցի կառուցում: Խմոցների ավելացում:	Հնարավոր կորուստներից խուսափում:
Մարդածին				
Պայթյուններ, Հրդեհներ Փլուզումներ	Բնակելի տներ, շինություններ:	Նյութական և մարդկային կորուստներ:	Անվտանգության կանոնների լուծում, պահպանում: Բնակչության իրազեկում, ուսուցում:	Հնարավոր կորուստներից խուսափում:
Անտառների և խոտածածկ տարածքների հրդեհներ	Խոտածածկ տարածքներ, կենդանիներ, բուսականություն:	Կենդանիների և բույսերի ոչնչացում, անհետացում, հողի բերքատվության նվազում:	Նոր տեխնոլոգիաների և մշակաբույսերի կիրառում: Կլիմայական փոփոխությունների վերաբերյալ տեղեկատվության տրամադրում: Բնակչության իրազեկում:	Էկոհամակարգի, բնակչության կենսական տարածքային և առողջության պահպանում:

			Տեղեկատվական փահանակներ րիտեղադրում:	
Շրջակա միջավայրի վնասում Շրջակա միջավայրի վրա բացասական ազդեցություն է թողնում ոչ կազմակերպված աղբահանությունը:	Էկոլոգիա, բուսականություն, կենդանիներ, հող, օդ, բնակչություն	Շրջակա միջավայրի աղտոտում, կենսաբազմազանության նվազում, հողի, օդ վիճակի վատթարացում: Վերահսկողության բացակայության դեպքում կարող է բերել բնապահպանական աղետի:	Դիմել համապատասխան ատյաններին աղբանոցի ցանկապատման, հողածածկման, կոնսերվացման, վերահսկողություն կազմակերպելու համար: Բնակչության իրազեկում, ուսուցում:	Շրջակա միջավայրի պահպանում: բնապահպանական աղետի կանխում:
Այլ վտանգներ				
Գյուղատնտեսական կենդանիների հիվանդություններ	Անասնապահություն	Անասնազլխի անկում, եկամուտների նվազում, սոցիալ-տնտեսական վիճակի վատթարացում:	Բնակչության ուսուցում և իրազեկում հիվանդությունների կանխարգելման վերաբերյալ, անասնաբուժական կետի հիմնում	Հնարավոր նյութական կերուստների խուսափում, նվազում:
Ինֆեկցիոն հիվանդություններ բնակչության շրջանում	Մարդիկ	Առողջական վիճակի վատթարացում	Բնակչության ուսուցում և իրազեկում հիվանդությունների կանխարգելման վերաբերյալ: Զրամատակարարման բարելավում	Առողջական վիճակի պահպանում

ՀՀԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐՈՒՄ ԱՂԵՏՆԵՐԻ ՌԻՍԿԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՀԱՎԱՍՏԱԳԻՐ

ՄԱՐԶ

ՆԵՐԿԱՅԱՑՎԱԾ Է՝

ՀԱՄԱՅՆՔԱՅԻՆ ԱՌՆ ԹԻՄԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ

ԼՈՒԻ

Հրաչյա Սահակյան

ՀԱՄԱՁԱՅՆԵՑՎԱԾ Է՝

ՄԱՐԶԱՅԻՆ ԱՌՆ ԹԻՄԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ

<անուն, ազգանուն>

ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ Է՝

ՄԱՐԶԱՅԻՆ ՀԳԾ ՀԱՄԱԿԱՐԳՈՂ
ՀՀ ԱԻՆ ՓԾ ՄԱՐԶԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏ

Հրաչիկ Անտոնյան

ԿՆԻՔ

ՀԱՄԱՅՆՔ

ՄԱՐՑ

<<__>> դեկտեմբեր 2015թ.

<ստորագրություն>

<<__>> դեկտեմբեր 2015թ.

<ստորագրություն>

<<__>> դեկտեմբեր 2015թ.

<ստորագրություն>

ՍՈՒՅՆ ՀԱՎԱՍՏԱԳԻՐԸ ՏՐՎԱԾ Է ԵՐԿՈՒ ՏԱՐԻ ԺԱՄԿԵՏՈՎ ԵՎ ՎԱՎԵՐԱԿԱՆ Է ՄԻՆՉԵՎ

<<__>> _դեկտեմբեր 2017թ.

ՄԱՐԶԱՅԻՆ ՀԳԾ ՀԱՄԱԿԱՐԳՈՂ
ՀՀ ԱԻՆ ՓԾ ՄԱՐԶԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏ

Հրաչիկ Անտոնյան

<անուն, ազգանուն>

<ստորագրություն>

1. ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՖԻԶԻԿԱԿԱՆ ՆԿԱՐԱԳԻՐ

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ ԴԻՐՔԸ	Մարց համայնքը գտնվում է Լոռու մարզում, Թումանյանի տարածաշրջանում՝ բարձրադիր և լեռնային վայրում՝ ծովի մակարդակից 1650 մ բարձրության վրա: Հեռավորությունը Թումանյան ավանից 25 կմ, Ալավերդի քաղաքից մոտ 65 կմ, մարզկենտրոն Վանաձորից՝ մոտ 40 կմ հյուսիս-արևելք, Երևանից՝ 155 կմ:
ՅՈՒՐԻ ՄԱԿԵՐԵՍԸ	
ԳՈՏԻԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ	

ՄԱՐՑ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԴԻՄԱԿԱՅՈՒՆՁԱՐԳԱՑՈՒՄԱՊԱՀՈՎՈՂԱՌՆԽՆԴԻՐՆԵՐԵՎԴՐԱՆՑԱՌԱՋՆԱՀԵՐԹԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐ

3.1 ԱՂԵՏՆԵՐԻ ՌԻՍԿԻ ՀԱԿԻՐՃ ՆԿԱՐԱԳԻՐ

ՎՏԱՆԳԻ ՏԵՍԱԿՆ ՈՒ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ	ԽՈՑԵԼԻ ՏԱՐԻԵՐ	ԲԱՑԱՍԱԿԱՆ ՀԵՏԵՎԱՆՔՆԵՐ	ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԿԱՐՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ
ԲՆԱԾԻՆ			
Կարկտահարություն Կարկտահարությունը միշտ դիտվել է համայնքում, սակայն վերջին տարիների ընթացքում այն հաճախացել է և սաստկացել: Միջին հաշվով տարվա ընթացքում կարկտահարումը տեղի է ունենում 5-6 անգամ: Սառցահատիկների չափերը երբեմն հասնում են 4-5 սմ:	Պտղատու ծառեր, այգիներ, բնակելի տներ, շենք-շինություններ, ցանքատարածքներ, բերք:	Վնասվում կամ ամբողջովին ոչնչացվում է սպասվելիք բերքը, ցանքերը, կոտրվում շինությունների ապակիները և տանիքածածկերը, վնասում տրանսպորտային միջոցները: Երբեմն դառնում են սելավների առաջացման պատճառ:	• Բջջային հեռախոսակալ, • Ինտերնետ, • Տեղեկատվական աղբյուրների հասանելիություն, • Խմելու ջուր, • Ոռոգման համակարգ, • Որոշակի տրանսպորտային միջոցներ
Քարաթափում Համայնքում դիտվում են ապարաթափվածքներ: Քարաթափման գոտով է անցնում Մարց-Լորուտ համայնքի հետ կապող ավտոճանապարհը:	Կոմունիկացիաներ, մարդիկ, կենդանիներ, տրանսպորտային միջոցներ, ճանապարհներ:	Տրանսպորտային միջոցների, կոմունիկացիաների վնասում: Մարդկանց և կենդանիների կյանքին և առողջությանը սպառնալիք: Նյութական կորուստներ, սոցիալ-տնտեսական վիճակի վատթարացում	• Մշակված տնամերձ հողատարածքներ • Բնական աղբյուրներ, • 3 խանութ, • Դպրոց, • Եկեղեցի • Բնական գազ • Պատմամշակութային կոթողներ
Ուժեղ քամիներ Քամիները բնորոշ են տարածաշրջանին: Քամիների ուղղությունը և արագությունը հաստատուն չեն: Վերջին տարիներին աճել է քամիների ուժգնությունը և հաճախականությունը:	Բնակելի տների, շենք-շինությունների տանիքներ, էլեկտրահաղորդակցման հանհամակարգ, ցանքատարածքներ, այգիներ, բերք:	Պարբերական բույթկորոզ ուժեղ քամիներ ըվնասում են տների և շենք-շինությունների տանիքները, լուսամուտները: Քամիների հետևանքով երբեմն խափանվում է էլեկտրամատակարարումը, վնասվում են հացահատիկի ցանքերը, խոտը:	• Ոսկու հանքեր (չչահագործվող) • Անտառ • Ջրի պաշարներ • Աշխատուժ

Ցրտահարություն Համայնքում հողագործությունով զբաղվում են հիմնականում տնամերձ տարածքներում: Աճեցված գյուղվերքները հիմնականում սեփական օգտագործման համար են: Են ցրտահարման դեպքերի հաճախացում թե գարնան թե աշնան ժամանակահատվածում:	Այգիներ, բանջարաբուստանային որոշ կուլտուրաներ, հացահատիկի և կարտոֆիլի ցանքատարածքներ, բերք:	Բերքատվության անկում, բերքի կորուստ և հետևաբար նյութական կորուստներ:	• Բուժկետ • Կամուրջ • Հողային բավարար ռեսուրսներ:
Առատ տեղումներ Առատ տեղումները արտահայտվում են հորդառատ անձրևի, կարկտահարության և ձյան տեսքով: Առատ տեղումները դառնում են գետերի վարարման և սելավների առաջացման պատճառ: Առատ տեղումները խոչընդոտում են նաև գյուղատնտեսական աշխատանքների իրականացմանը՝ խոտհնձին, բերքավաճառի և այլն:	բերք, բանջարաբուստանային կուլտուրաներ, ներհամայնքային ճանապարհներ, տնամերձ տարածքներ:	Առատ տեղումները դառնում են սելավների և հեղեղումների առաջացման, ճանապարհների խցանման պատճառ: Բերքի և անասնակերի կորուստ, փչացում: Տեղումների պատճառով դժվարանցանելի են դառնում նաև ներհամայնքային ճանապարհները:	
Սելավ Համայնքի տեղադիրքի, հեղեղատարների և սելավատարների բացակայության պատճառով՝ առատ տեղումների հետևանքով առաջացած սելավային հոսքերը ողողում են ճանապարհները, վնասելով դրանք, լցվում տնամերձ տարածքներ, տներ:	Համայնքի ճանապարհներ, տնամերձեր, նկուղներ, գոմեր:	Համայնքի ճանապարհների, տնամերձերի, տների վնասում:	
Երկրաշարժ Երկրաշարժը անկախատեսելի երևույթ է և սպառնում է Հայաստանի ամբողջ տարածքին: Կարող է դառնալ նաև երկրորդային այլ երևույթների և արտակարգ իրավիճակների պատճառ:	Բնակելի տներ, շենք-շինություններ, մարդիկ և այլ:	Երկրաշարժը կարող է դառնալ մարդկային և նյութական կորուստների, երկրորդային երևույթների առաջացման պատճառ:	

Երաշտ Երաշտի նախապայմաններից է, երբ գարնանը մշակաբույսերի ինտենսիվ ոռոգման շրջանում դիտվում է տեղումների սակավություն և չի իրականացվում արհեստական ոռոգում: Վերջին տարիներին ամռան ամիսներին ջերմաստիճանի բարձրացման և տեղումների սակավության պատճառով դիտվում է երաշտային տարիների ավելացում: Բերքի կորուստը պայմանավորված է նաև ոռոգման ցանցի բացակայությամբ:	Անասնախոտ, ցանքատարածքներ, բանջարաբոստանային կուլտուրաներ, բերք, գյուղատնտեսական կենդանիներ, խոտհարքներ, արոտավայրեր, պտղատու ծառեր, բնական աղբյուրներ:	Բերքատվության անկում, բերքի կորուստ, հետևաբար, նյութական կորուստների հոգադրության ոլորտներում: Երաշտը սպառնում է նաև անասնապահական ոլորտին, երբ աննախադեպ շոգի պատճառով արոտավայրերում և խոտհարքներում խոտի քանակը չի բավականացնում անասնակերի հարցը լուծելու համար: Որոշ արոտավայրերում խմոցների բացակայության պատճառով նվազում է կաթնատվությունը: Մեծանում է գյուղատնտեսական կենդանիների շրջանում վարակիչ հիվանդությունների հավանականությունը: Դառնում է սակավաջրության պատճառ:	
Մարդածին վտանգներ			
Պայթյուններ, Զրդեհներ Փլուզումներ	Բնակելի տներ, շինություններ:	Նյութական և մարդկային կորուստներ:	
Անտառային և խոտածածկ տարածքների հրդեհներ	Խոտածածկ տարածքներ, կենդանիներ, բուսականություն	Կենդանիների և բույսերի ոչնչացում, անհետացում, հողի բերքատվության նվազում, Էրոզիա:	
Շրջակա միջավայրի վնասում	Էկոլոգիա, բուսականություն, կենդանիներ, հող, օդ, բնակչություն	Շրջակա միջավայրի աղտոտում, կենսաբազմազանության նվազում, հողի, օդ վիճակի վատթարացում: Վերահսկողության բացակայության դեպքում կարող է բերել բնապահպանական աղետի:	

Այլ վտանգներ			
Գյուղատնտեսական կենդանիների հիվանդություններ	Անասնապահություն	Անասնազվի անկում, եկամուտների նվազում, սոցիալ-տնտեսական վիճակի վատթարացում:	
Ինֆեկցիոն հիվանդություններ բնակչության շրջանում	Մարդիկ	Առողջական վիճակի վատթարացում	
Վայրի գազաններ	Մարդիկ, կենդանիներ:	Մարդկանց կյանքին և առողջության սպառնալիք, գյուղատնտեսական կենդանիների կորուստ:	

3.2 ԱՌՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԻ ՁԵՎԱԿԵՐՊՈՒՄ

ՉԱՐԳԱՑՄԱՆՈԼՈՐՏ	ՈԼՈՐՏԻՉԱՐԳԱՑՄԱՆԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆԸԱՌԿԱՌԻՍՎԵՐԻՎՐԱ	ԱՌՆԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆԸՈԼՈՐՏԻՉԱՐԳԱՑՄԱՆՎՐԱ	ԱՂԵՏԱԿԱՑՈՒՆԸԱՐԳԱՑՈՒՄՆԱՊԱՀՈՎՈՂԽՆԴԻՐՆԵՐԻ ՁԵՎԱԿԵՐՊՈՒՄ
ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ	Համապատասխան շինությունների վերանորոգումը, բարեկարգումը զգալիորեն կնվազեցնի առկա ռիսկերը: Համապատասխան գույքով, սարքավորումներով, գրականությամբ վերագինումը կնպաստի որոկայլ ուսուցման կազմակերպմանը, անձնակազմի և աշակերտների ԱՌՆ վերաբերյալ տեղեկատվության հասանելիությանը, կնպաստի աղետներից պաշտպանվածության և դիմակայունության մակարդակի բարձրացմանը: Կրթական ոլորտի բարեփոխումները և զարգացումը կնվազեցնեն բնակչության արտահոսքի հավանականությունը, կնպաստեն համայնքի տնտեսական աճին և աղքատության կրճատմանը:	ԱՌՆ միջոցառումների իրականացումը զգալիորեն կթեթևացնի կրթության համակարգի զարգացման հարցը, քանզի միջոցները, որ տարեցտարի ուղղվում էին տարատեսակ աղետների հետևանքների վերացմանը, կուղղորդվեն կրթական համակարգի բարելավմանը, ինչը կապահովի կրթության շարունակականությունը համայնքում: Կրթօջախների սեյսմակայունության մասնագիտական զննումը հնարավորություն կնձեռնի լավագույնս կազմակերպել համապատասխան շինությունների վերանորոգման ու վերակառուցման աշխատանքները, հետագայում դրանց պահպանումը, շահագործումը ու ընթացիկ վերանորոգումը: Կրթական համակարգում ԱՌՆ ուսուցումը ներառելու արդյունքում կբարելավվեն աշակերտների և ուսուցչական կազմի աղետին դիմակայելու ունակությունները, ինչը կնվազեցնի մարդկայն կորուստների և առողջությանը սպառնացող վտանգների ռիսկը:	Նվազագույնի հասցնել սպառնացող աղետներից / ուժեղ քամիներ, երկրաշարժ, հրդեհ/ կրթական համակարգին հասցվող հնարավոր վնասը` վերանայելով և հզորացնելով կրթական համակարգի աղետներին դիմակայելու կարողությունները:

ԱՌՈՂՋԱՊԱՅՈՒԹՅՈՒՆ	Համայնքի և մարզի առողջապահական համակարգի բարելավումը, բուժփիմնարկիչ ենքային և աշխատանքային այմանների բարելավումը, համաճարակների ժամանակին կանխարգելումը և հակահամաճարակային պայքարի ծավալումը, բնակչության իրազեկվածության բարձրացումը զգալիորեն կնվազեցնի աղետներից և համաճարակներից մարդկանց առողջությանը սպառնացող ռիսկը:	Համայնքին սպառնացող ռիսկերի կանխարգելմանն ու նվազեցմանն ուղղված միջոցառումները, բնակչության գիտելիքների բարձրացումը աղետներին պատրաստվածության և համաճարակներին դիմակայելու հարցում, հանրային ծառայությունների ենթակառուցվածքի կնպաստեն բնակչության անվտանգության ապահովմանը, նրանց առողջության և կյանքի պահպանմանը և բարելավմանը:	Բնակչության առողջության և կայնքին սպառնացող վտանգներից հասցվող վնասը նվազագույնի հասցնելու նպատակով ապահովել որոշ ենթակառուցվածքների և ծառայությունների բարելավումը, բնակչության գիտելիքների և հմտությունների ձեռքբերումը աղետներին և համաճարակներին պատրաստվածության ուղղությամբ:
ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱԿԱՅՐ	Բնապահպանական միջոցառումների հետևողական իրագործումը, Էներգետիկ համակարգի բարելավումը, մարդու հետագա վնասակար գործունեության կանխումը կնվազեցնի տարատեսակ երևույթներից բնությանը սպառնացող ռիսկերը, հատկապես Էկոլոգիականը:	Համայնքի հանրային ծառայությունների պատշաճ մակարդակով կազմակերպումն ու Էներգետիկ համակարգի բարելավումը, գյուղատնտեսության ճիշտ կազմակերպումը, գյուղատնտեսական, առողջապահական և բնապահպանական ոլորտներում բնակչության գիտելիքների մակարդակի բարձրացումը, կանաչապատ տարածքների ընդլայնումը կնպաստի համայնքի և տարածաշրջանի բնապահպանական վիճակի բարելավմանը:	Շրջակա միջավայրի պահպանման, հասցվող վնասի նվազեցման, բնապահպանական վիճակի բարելավման համար ապահովել որոշ ենթակառուցվածքների գործարկումը և ծառայությունների բարելավումը, բնակչության շրջանում բնապահպանական գիտելիքների տարածումը, կանաչապատ տարածքների պահպանումը և ընդլայնումը:
ԳՅՈՒԼԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ	Գյուղատնտեսության ժամանակակից մեթոդների ներդրումը, վերամշակող, ջերմոցային և սառնարանային	Կարկտահարության, երաշտի և	Գյուղատնտեսական ոլորտին սպառնացող

	տնտեսությունների հիմնումը, անհրաժեշտ գյուղտնտեսականի ձեռքբերումը և հնի նորոգումը, խորքային հորերի համակարգի և ոռոգման ցանցի կառուցումը, նոր տեխնոլոգիաների, մշակաբույսերի և ցանքաշրջանառության կիրառումը, թունաքիմիկատների, պարարտանյութերի և սերմերի որակի վերահսկումը, պլանավորված օգտագործումը կնպաստի հողերի բերրիության բարձրացմանը՝ միաժամանակ նվազեցնելով հողերի անապատացման և էռոզիայի վտանգը: Միևնույն ժամանակ, հողերի ինտենսիվ օգտագործումը առկա ոռոգման համակարգի պայմաններում և արոտավայրերի ոչ ճիշտ օգտագործումը կմեծացնի հողերի էռոզացման վտանգը:	ցրտահարության ռիսկերի նվազեցմանն ուղղված մեղմացման և կանխարգելիչ աշխատանքները, հարմարվողականության ծրագրերի իրականացումը և նոր մշակաբույսերի և տեխնոլոգիաների ներդրումը, ինչպես նաև հողերի պաշտպանության և էռոզիայի դեմ պայքարի պլանավորված միջոցառումները, անասնապահական ոլորտի զարգացմանն ուղղված միջոցառումների իրականացումը բարենպաստ պայմաններ կստեղծեն ոլորտի կայուն զարգացման համար:	ռիսկերից հասցվող վնասը նվազեցնելու նպատակով ձեռնարկել կանխարգելիչ միջոցառումներ որոշ ենթակառուցվածքների՝ հատկապես ոռոգման համակարգի, դաշտամիջան և ներհամայնքային ճանապարհների բարելավման, գայլերի դեմ պայքարի ուղղությամբ, մշակել և իրագործել կլիմայի փոփոխությանը հասցեագրված հարմարվողականության ծրագրեր, ներառյալ նոր մշակաբույսերի ներդրումը, կազմակերպել բնակչության ուսուցումը գյուղատնտեսական ոլորտին առնչվող խնդիրների՝ հատկապես նոր տեխնոլոգիաների կիրառման մշակույթ ձևավորելու վերաբերյալ:
ԲՆԱԿԱՐԱՆԱՇԻՆՈՒԹՅՈՒՆ, ԶԱՂԱՔԱՇԻՆՈՒԹՅՈՒՆ, ԵՆԹԱԿԱՌՈՒՑՎԱԾԷ	Բնակելի տների, շինությունների և ենթակառուցվածքների աշխատանքային վիճակի և վթարայնության համալիր հետազոտումը, դրանց ժամանակին վերականգնումը, վերանորոգումն ու պահպանությունը, շինարարության համար նոր հողհատկացումներ անելիս ռիսկային գործոնների հաշվի առնումը և, վերջապես, շինարարություն իրականացնելիս կառուցապատման համար սահմանված բոլոր նորմերի խստագույն պահպանումը կնվազեցնի գոյություն ունեցող սպառնալիքների ռիսկը և կկանխի նոր ռիսկերի գոյացումը:	ԱՌՆ միջոցառումների իրագործումը կնպաստի շենքերի, շինությունների և ենթակառուցվածքների երկարակեցության ապահովմանը, կնվազեցնի վթարայնության աճի տեմպերը, թույլ կտա հետևանքները վերացնելու տրամադրվող միջոցները խնայել և ուղղել դրանք կանխարգելիչ և մեղմացման ծրագրերի իրագործմանը:	Նվազագույնի հասցնել սպառնացող ռիսկերից համայնքի տներին, շենք-շինություններին, ենթակառուցվածքներին հասցվող հնարավոր վնասները՝ վերանայելով և հզորացնելով համայնքի աղետներին դիմակայելու կարողությունները, վերանորոգելով և վերակառուցելով ենթակառուցվածքներն ու շենք-շինությունները:
ԶԲԱՂՎԱԾՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԱՊՐԵԼԱՄԻՋՈՑՆԵՐ	Նոր աշխատատեղերի ստեղծումը, տնտեսական և սոցիալական իրավիճակի	Աղետների ռիսկի նվազեցումը հանդիսանում է կայուն զարգացման	Ապահովել համայնքի հիմնական տնտեսական ոլորտների արդյունավետությունը, երաշխավորելով ենթակառուցվածքների և

	բարելավումը, զարգվածության և ժամանցի ապահովումը կբերի սեփական և համայնքային շահերի համատեղմանը համայնքի կայուն զարգացումը ապահովելու գործում, անդրադառնալով նաև սպառնալիքներին և ռիսկերին:	հիմնական գրավականներից մեկը, ինչը կնպաստի տնտեսական բոլոր ոլորտների դրական զարգացման վրա, ստեղծելով նոր աշխատատեղեր և բարիքներ:	համակարգերի որակյալ գործարկումը, հակակարկտային, ոռոգման կազմակերպման, ջայլերի դեմ ուղղված միջոցառումների իրականացումը, հարմարվողականության երկարաժամկետ ծրագրերի պլանավորումն ու իրագործումը:
ՋՐԱՄԱՏԱԿԱՐԱՐՈՒՄ և ՍԱՆԻՏԱՐԻԱ	Ջրամատակարարման և կոյուղու համակարգերի զարգացումը, խմելու ջրի որակի վերահսկումը կնպաստի առողջ ապրելակերպի կայացման խնդրին: Այն միևնույն ժամանակ կկանխի կեղտաջրերի և անձրևաջրերի ներթափանցումը տնամերձեր և այլ գյուղատնտեսական նշանակության հողեր: Ոռոգման համակարգի կառուցումը և խորքային հորերի բարելավումը կկանխի սակավաջրությունը:	Կոյուղացումը և ջրահեռացման համակարգերի, մաքրման կայանի հիմնումը կնվազեցնի համաճարակների բռնկման ռիսկը: Բնակչության ուսուցումը և իրազեկումը կնվազեցնի համաճարակների բռնկման, բնակչության առողջապահությանը սպառնալիքները: Երաշտի վտանգը կնվազի ոռոգման համակարգի ճիշտ կառավարման արդյունքում:	Ապահովել խմելու ջրի որակը և անխափան մատակարարում, լուծել համայնքի կոյուղու, կեղտաջրերի և անձրևաջրերի հեռացման և մաքրման, հարցը: Բարելավել ոռոգման և խորքային հորերի համակարգը:
ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՋԵՆԱՎՈՒԱԿԱՐՈՒՄ, ԴԵՄՈԿՐԱՏԻԱՅԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ	Համայնքի յուրաքանչյուր բնակիչ, մասնակից դառնալով համայնքի կառավարման գործընթացին, մեծապես կնպաստի համայնքի անվտանգությունն ու զարգացումն ապահովելու համար ձեռնարկվող քայլերի իրականացմանը, ԱՌՆ –ն դիտելով որպես զարգացման կարևորագույն գործոն:	ԱՌՆ մարզային և տեղական թիմերի ստեղծումը, համայնքում ԱՌՆ կառավարման մասնակցային մեխանիզմների ներդրումը կխթանի տեղական ինքնակառավարման մարմինների դեմոկրատիզացիան, ապահովելով համայնքի բնակչության մասնակցությունը որոշումներ ընդունելու և դրանց իրականացմանը հետամուտ լինելու գործում:	Միջոցներ ձեռնարկել ԱՌՆ կառավարումը համայնքային ինքնակառավարման գործառնություններում ներառելու ուղղությամբ, համայնքի զարգացման պլաններում հաշվի առնել համայնքին սպառնացող և վերջինիս զարգացումը սահմանափակող ռիսկերն ու դրանց նվազեցման ուղիները:

3.3 ԱՌՆԽՆԴԻՐՆԵՐԻ ՆՈՒՂՂՎԱԾԱՌԱՋԱՐԿՎՈՂԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐԸ ՍՏՎԵՐՋԻՆՆԵՐԻ ՍԱՌԱՋՆԱՀԵՐԹՈՒԹՅԱՆ

ՉԱՐԳԱՑՄԱՆՈԼՈՐՏ	ԱՌԱՋԱՐԿՎՈՂ ԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐ	ԱՌԱՋՆԱՀԵՐԹՈՒԹՅՈՒՆԸ		ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՄԱՆ ԱՂԲՅՈՒՐԸ	ՔՉԾ-ՈՒՄ ԻՆՏԵԳՐՈՒՄ
		Գերակայության ցուցանիշ	Իրականացման ժամկետը		
ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ	Կրթական օջախների սեյսմակայունության և տեղադիրքի մասնագիտական հետազոտում	2			
	Աղետներին պատրաստվածության վերաբերյալ կրթական օջախների անձնակազմի և աշակերտների ԱՌՆ ուսուցում	3			
	Մանկապարտեզի կառուցում	1			
ԴՊՐՈՑ	Դպրոցի տարահանման պլանի կազմում	2			
	Դրոցում տարահանման նշանների փակցում	3			
	Դպրոցում ուսումնական տարահանումների կազմակերպում	1			
	Դպրոցի հարմարեցում հաշմանդամություն ունեցող և սակավաշարժուն երեխաների կարիքներին				
ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅՈՒՆ	Համայնքի բնակչության ուսուցում և իրազեկում ԱՌՆ /ԱՕ, վարքականոսներ և այլն/ վերաբերյալ	6			

	Սանիտարահիգիենիկ միջոցառումների ձեռնարկում և համայնքի իրազեկում սանիտարահիգիենիկ կանոնների վերաբերյալ	7			
	Կոյուղու կառուցում	5			
	Բուժկետի շենքի կառուցում	2			
	Բուժսարքավորումների ձեռքբերում	3			
	Բուժկետի առաջին օգնության պարագաների ձեռքբերում	8			
	Ջրամատակարարման բարելավում /արտաքին ջրագծի և ներքին ցանցի վերանորոգում/	1			
	Կենտրոնացված աղբահանության կազմակերպում հարևան համայնքների հետ միասին	8			
	Միջհամայնքային ճանապարհների վերանորոգում	4			
ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱԿԱՅՐ	Սանիտարահիգիենիկ միջոցառումների ձեռնարկում և համայնքի իրազեկում սանիտարահիգիենիկ կանոնների վերաբերյալ	4			
	Բնապահպանական ուսուցման կազմակերպում	5			
	Կոյուղու կառուցում	1			
	Սելավատարների/հեղեղատարների կառուցում	2			
	Կենտրոնացված աղբահանության կազմակերպում հարևան համայնքների հետ միասին	3			
	Ոռոգման համակարգի հիմնում	6			

ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ	Գյուղատնտեսական ոլորտին առնչվող խնդիրների վերաբերյալ ուսուցում և իրազեկում				
	Գյուղատնտեսական միավորումների հիմնում	8			
	Ոռոգման համակարգի հիմնում	7			
	Սելավատարների/հեղեղատարների կառուցում	6			
	Հակակարկտային կայանի տեղադրում	5			
	Գյուղատնտեսական տեխնիկայի վերանորոգում և նորի ձեռքբերում	1			
	Վերամշակող արտադրամասերի հիմնում	2			
	Մթերման կետերի հիմնում	3			
	Միջհամայնքային ճանապարհների ասֆալտապատում	4			
ԲՆԱԿԱՐԱՆԱՇԻՆՈՒԹՅՈՒՆ, ԶԱՂԱՔԱՇԻՆՈՒԹՅՈՒՆ, ԵՆԹԱԿԱՌՈՒՅՑՆԵՐ	Համայնքի գլխավոր հատակագծի և քաղաքաշինական ծրագրային փաստաթղթերի կազմում	17			
	Համայնքի շենք-շինությունների սեյսմակայունության մասնագիտական հետազոտում	6			
	Համայնքային կենտրոնի կառուցում	2			
	Մանկապարտեզի կառուցում	3			
	Մշակույթի տան կառուցում	16			
	Բուժկետի կառուցում	7			
	Եկեղեցու վերանորոգում	15			

	Ոռոգման համակարգի հիմնում	4			
	Կոյուղու կառուցում	14			
	Ջրամատակարարման բարելավում /արտաքին ջրագծի և ներքին ցանցի վերանորոգում/	1			
	Սելավատարների/հեղեղատարների կառուցում	13			
	Քարաթափումները կանխելու միջոցառումների իրականացում	11			
	Կենտրոնացված աղբահանության կազմակերպում հարևան համայնքների հետ միասին	12			
	Ներհամայնքային ճանապարհների բարեկարգում և լուսավորում	8			
	Միջհամայնքային ճանապարհների ասֆալտապատում	18			
	Բնակելի տների վերանորոգում, ամրացում	19			
	Նոր տների կառուցում	12			
	Կենցաղսպասարկման, հանրային սննդի և այլ ծառայությունների օբյեկտների հիմնում	13			
	Հյուրատների հիմնում	12			
	Վերամշակող և այլ փոքր արտադրամասերի	9			
	Մթերման կետերի հիմնում	10			
ՉԲԱՂՎԱԾՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԱՊՐԵԼԱՄԻՋՈՑՆԵՐ	Գյուղատնտեսական միավորումների հիմնում	16			
	Ոռոգման համակարգի հիմնում	18			

	Սելավատարների/հեղեղատարների կառուցում	11			
	Հակակարկտային կայանի տեղադրում	12			
	Գյուղատնտեսական տեխնիկայի վերանորոգում և նորի ձեռքբերում	10			
	Համայնքային կենտրոնի կառուցում	3			
	Մանկապարտեզի կառուցում	2			
	Մշակույթի տան կառուցում				
	Բուժկետի կառուցում	4			
	Եկեղեցու վերանորոգում				
	Կոյուղու կառուցում	5			
	Ջրամատակարարման բարելավում /արտաքին ջրագծի և ներքին ցանցի վերանորոգում/	1			
	Ներհամայնքային ճանապարհների բարեկարգում և լուսավորում	6			
	Միջհամայնքային ճանապարհների ասֆալտապատում	8			
	Կենտրոնացված աղբահանության կազմակերպում հարևան համայնքների հետ միասին	7			
	Բնակելի տների վերանորոգում, ամրացում	19			
	Նոր տների կառուցում	15			
	Կենցաղսպասարկման, հանրային սննդի և այլ ծառայությունների օբյեկտների հիմնում	17			

	Հյուրատների հիմնում	9			
	Վերամշակող և այլ փոքր արտադրամասերի հիմնում	14			
	Մթերման կետերի հիմնում	13			
	Քարաթափումները կանխելու միջոցառումների իրականացում	14			
ԶՐԱՄԱՏԱԿԱՐԱՐՈՒՄ ԵՎ ՍԱՆԻՏԱՐԻԱ	Սանիտարահիգիենիկ միջոցառումների ձեռնարկում և համայնքի իրազեկում սանիտարահիգիենիկ կանոնների վերաբերյալ	5			
	Կենտրոնացված աղբահանության կազմակերպում հարևան համայնքների հետ միասին	4			
	Կոյուղու կառուցում	3			
	Զրամատակարարման բարելավում /արտաքին ջրագծի և ներքին ցանցի վերանորոգում/	1			
	Սելավատարների/հեղեղատարների կառուցում	2			
	Ոռոգման համակարգի հիմնում	6			
ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ, ԺՈՂՈՎՐԴԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՉԱՐԳԱՅՈՒՄ	Համայնքի ԱՌՆ հավաստագրի ձևավորում և հաստատում				
	Համայնքի զարգացման / տարեկան պլանների մշակում և իրականացում				
	Համայնքահեն փոքրածավալ ԱՌՆ ծրագրերի իրականացում				
	ԱՌՆ կառավարման գործառնությունների ամենամյա մոնիտորինգ և գնահատում				

Սոցիալ-տնտեսական ոլորտի վերլուծություն**1. Տնտեսական ոլորտ**

Համայնքն ունի տնտեսական աճի համար անհրաժեշտ մի քանի նախադրյալներ՝ անասնապահության, մեղվապահության, այգեգործության և պտղաբուծության համար նպաստավոր միջավայր /բարենպաստ կլիմա, հողատարածքներ, արտավայրեր և այլն/, մարդկային ներուժ, բնական ռեսուրսներ /գետ, աղբյուրներ, անտառ/ և այլն:

Համայնքի հիմնական եկամտի աղբյուրը անասնապահությունն է: Տնամերձերում զբաղվում են նաև այգեգործությամբ, բանջարաբուծությամբ, կարտոֆիլի և հատապտուղների մշակությամբ: Սակայն բնակիչները մեծ վնասներ են կրում ստացված բերքը սպառողին հասցնելու հնարավորությունների սահմանափակ լինելու պատճառով: Կան նաև այլ բազմաթիվ խնդիրներ, որոնք խոչնդոտ են հանդիսանում այս ոլորտների զարգացման համար. վառելիքի բարձր գին, տեխնիկայի բացակայություն կամ եղածի մաշվածություն, մթերման կետերի և վերամշակող արտադրամասերի բացակայություն, գյուղատնտեսական արտադրանքի ցածր գներ և այլն: Գյուղատնտեսությունից ստացվող եկամուտը ուղղակիորեն կախված է նաև բնության քմահաճույքներից և կրում է սեզոնային բնույթ: Վերջին տարիների ընթացքում եղանակի անոմալ դրսևորումներ և հաճախացած որոշ բնածին երևույթները դառնում են բերքի և անասնակերի մասնակի կամ լրիվ կորստի պատճառ:

Համայնքի աղքատության տոկոսը կազմում է 30%:

Տնտեսական ոլորտի վերլուծություն

<i>Ուժեղ կողմեր (S)</i>	<i>Թույլ կողմեր (W)</i>
1. Համայնքի վարչական տարածքը կազմում է 7117 հա: Գյուղատնտեսական նշանակության հողերը կազմում են 2220 հա 2. Որոշակի գյուղատնտեսական տեխնիկա 3. Գյուղատնտեսական կենդանիներ /խոշոր և մանր եղջերավոր, խոզ, ձի, մեղվաբնույթներ, ընտանի թռչուններ/ 4. Բարենպաստ բնակլիմայական պայմաններ 5. Զբաղիացման համակարգ 6. Սեփական կերարտադրության ապահովում 7. «Արոտ օգտագործողների սպառողական կոոպերատիվ» 8. 3 խանութ 9. Անտառներ 10. Բնական աղբյուրներ 11. ռսկու հանք	1. Գործազրկության բարձր մակարդակ 2. Մթերման կետերի բացակայություն 3. Վերամշակող արտադրամաների բացակայություն 4. Միջհամայնքային ճանապարհների վատ վիճակ 5. Նյութա-տեխնիկական բազայի անբավարարություն 6. Սպառման շուկայի դժվար հասանելիություն 7. Գյուղարտադրանքի ցածր գին 8. Հակակարկտային կայանների բացակայություն 9. Ոռոգման ցանցի բացակայություն 10. Վնասների փոխհատուցման համակարգի բացակայություն 11. Վարկերի բարձր տոկոսադրույթ 12. Մասնագիտական աջակցության բացակայություն 13. Կլիմայի փոփոխությանը դիմակայելու և հարմարվելու համար անհրաժեշտ գիտելիքների, իրազեկվածության և հմտությունների բացակայություն:
<i>Հնարավորություններ (O)</i>	<i>Վտանգներ (T)</i>
1. Գյուղատնտեսական միավորումների հիմնում 2. Գյուղատնտեսական ոլորտին առնչվող խնդիրների վերաբերյալ ուսուցման և իրազեկման կազմակերպում 3. Նոր մշակաբույսերի ներդնում 4. Զերմոցային տնտեսությունների հիմնում	1. Պետական մոտեցումների բացակայություն 2. Գյուղարտադրանքի գների նվազում 3. Գյուղարտադրանքի կախվածություն բնության քնահաճույթներից: 4. Գյուղատնտեսական կենդանիների հիվանդությունների սպառնալիք 5. Անտառահատումներ

2. Սոցիալական ոլորտ

Համայնքի զարգացման համար կարևոր հանգամանքներից մեկը բնակչության թվաքանակն է, որի ավելացումը կամ նվազումը կախված է մի շարք գործոններից: Դրանցից ամենակարևորը զբաղվածությունն է, քանի որ աշխատանք չունենալու դեպքում բնակչությունը ցանկացած հնարավորության դեպքում լքում է գյուղը այլ վայրում աշխատանք գտնելու համար: Միգրացիոն

գործընթացներում ընդգրկված են հիմնականում երիտասարդ ընտանիքներն ու երիտասարդները: Երիտասարդության համար գյուղում հաստատվելու ու գյուղատնտեսությամբ զբաղվելու համար միայն տնտեսական միջոցառումները բավարար չեն: Երիտասարդությունը շարժունակ միավոր է և որպես կանոն, հաստատվում է այն վայրերում, որտեղ բավարար են նաև սոցիալական ու մշակութային պայմանները, կան ինքնաիրացման հնարավորություններ:

Այդ պայմանները ապահովելու համար համայնքում անհրաժեշտ է առաջին հերթին ապահովել բնակչության զբաղվածությունը և ստեղծել բարենպաստ պայմաններ կենսամակարդակը բարձրացնելու համար:

Ուժեղ կողմեր (S)	Թույլ կողմեր (W)	1.
- Գեղատեսիլ բնություն - Որոշակի տրանսպորտային միջոցներ - Համայնքապետարան - Եկեղեցի - Բուժկետ, 3 խանութներ - Միջնակարգ դպրոց, - Մասմաբ վերանորոգված մշակույթի տուն /օգտագործվում է որպես հանդիսությունների սրահ/ - Գազաֆիկացում /35%/ - Խմելու ջուր, - Բնական աղբյուրներ, - Պատմամշակութային կոթողների առկայություն - Տեղեկատվական աղբյուրների հասանելիություն - Կապի միջոցների /փոստ, բջջային հեռախոսակապ, ինտերնետ/ հասանելիություն, - ԱԻ արձագանքելու գործիքների /տարհանման պլան, աղետների արձագանքման պլան, արագ արձագանքման խումբ/ առկայություն	- Գործազրկության բարձր մակարդակ - Միջհամայնքային ճանապարհների վատ վիճակ - Ներհամայնքային ճանապարհների վատ վիճակ - Կոյուղու բացակայություն - Աղբահանության բացակայություն - Մշակութային, ժամանցի և սպորտով զբաղվելու վայրերի բացակայություն - Մանկապարտեզի բացակայություն - Էլեկտրահաղորդակցման լարերի վատ վիճակ, - Խմելու ջրի ցանցի վատ վիճակ, - Վատ վիճակում գտնվող բնակելի տների մեծ քանակ - Բնակչության ցածր վճարունակություն - Սելավատարների բացակայություն - Ծառայությունների /հրշեջ-փրկարար, շտապ օգնության/ դժվար հասանելիություն - Համայնքի բյուջեով նախատեսված ֆինանսական միջոցների բացակայություն, համայնքի առջև ծառացած առաջնահերթ խնդիրները լուծելու համար - Աղետների ռիսկերի նվազեցման, ԱԻ-ին արձագանքման և հետևանքների վերացման վերաբերյալ գիտելիքների ցածր մակարդակ, - Կլիմայի փոփոխությանը դիմակայելու և հարմարվելու համար անհրաժեշտ գիտելիքների, իրազեկվածության և հմտությունների բացակայություն:	
Հնարավորություններ (O)	Վտանգներ (T)	4.
Բարենպաստ միջավայր ներդրողների համար	- Պետական մոտեցումների բացակայություն - Բնածին և մարդածին երևույթների հետ	

2. Գյուղատնտեսական միավորումների հիմնում	կապված սպառնալիքներ	
3. Համայնքի պատրաստակամություն հնարավորինս աջակցելու համայնքի առջև ծառացած խնդիրների լուծմանը	3. Անտառահատումներ	

2.1 Կրթություն

Համայնքի կրթական համակարգը ներառում է միայն միջնակարգ կրթության բնագավառը:

1967 թ-ից դպրոցը գործել է ներկայիս շենքում: Այն վերանորոգվել է 2013 թ-ին և կից կառուցվել է նոր մասնաշենք և սպորտդահլիճ:

Դպրոցի շենքը տիպային եռեռակ քարե շինություն է: Դպրոցի ընդհանուր մակերեսը կազմում է 1490մ2:

Դպրոցն ունի 18 դասասենյակ, համակարգչային սենյակ, քիմիայի դասասենյակ, ուսուցչանոց, գրադարան, տնօրենի սենյակ, բուժկետ, ճաշարան, խոհանոց, հանդիսությունների դահլիճ, սպորտդահլիճ, բացօթյա սպորտհրապարակ և ապաստարան:

Համայնքում նախադպրոցական կրթություն չի իրականացվում:

<i>Ուժեղ կողմեր (S)</i>	<i>Թույլ կողմեր (W)</i>
- Դպրոցը տիպային շինություն է - Ապահովվածություն աշխատակազմով - Դպրոցում ունի բուժկետ, համապատասխան դեղորայք և առաջին օգնության պարագաներ: - Դպրոցն ունի ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգեր: - Դպրոցն ունի հալոցքաջրերի և անձրևաջրերի հեռացման համակարգ: - Ազդարարման միջոցներից ունի էլեկտրական զանգ և հատուկ շշակ: - Հակահրդեհային պաշտպանության միջոցներից ունի բահեր և կրակմարիչներ, - Հատուկ ծառայությունների ավտոմեքենաների մոտեցման համար ազատ են դպրոցամերձ ուղիները - Դպրոցում փակցված են հրդեհի, երկրաշարժի և այլ արտակարգ իրավիճակների ժամանակ գործելակերպի կանոնների վերաբերյալ հուշաթերթիկներ - Տեղեկատվական աղբյուրներից դպրոցին	- Դպրոցի տեղակայման վայրը երբևիցե չի հետազոտվել: - Դպրոցն չունի տարահանման պլան, - Դպրոցում չկան փակցված տարահանման ուղիները նշող ցուցանակներ: - Չկան փակցված անձնակազմի և աշակերտների հանձնարարականներն ու հրահանգները: - Դպրոցում չեն կազմակերպվում ուսումնական տարահանումներ: - Դպրոցի աշխատակազմի և աշակերտների համար երբևիցե չեն կազմակերպվել աղետներին և արտակարգ իրավիճակներին նախապատրաստվելու, արձագանքելու և դիմակայելու դասընթացներ: - Դպրոցի անձնակազմի և աշակերտների գերակշիռ մասը չունեն համապատասխան գիտելիքներ և ունակություններ արտակարգ իրավիճակներում գործելակերպի, հակահրդեհային պաշտպանության և առաջին օգնության վերաբերյալ

հասանելի են ինտերնետը: 11. Դպրոցն ունի ստացիոնար և բջջային հեռախոսակապ,	8. Դպրոցը հարմարեցված չէ հաշմանդամություն ունեցող և սակավաշարժուն երեխաների կարիքներին
<i>Հնարավորություններ (O)</i> 1. Բարենպաստ միջավայր ներդրողների համար 2. Համայնքի բնակչության, ՏԻՄ-ի և դպրոցի անձնակազմի պատրաստակամությունը հնարավորինս աջակցելու դպրոցի հետ առնչվող խնդիրների լուծման գործընթացներին 3. Արհեստագործական, միջին մասնագիտական կրթության շարունակում մարզի քաղաքներում: 4. Աղետներին պատրաստվածության վերաբերյալ անձնակազմի և աշակերտների ԱՌՆ ուսուցման կազմակերպում 5. Տարհանման պլանի կազմում և փակցում 6. Տարհանման ուղիները նշող ցուցանակների փակցում 7. Ուսումնական տարհանումների կազմակերպում տարին երկու անգամ	<i>Վտանգներ (T)</i> 1. Պետական մոտեցումների բացակայություն 2. Աշակերտների թվաքանակի նվազում 3. Բնածին և մարդածին երևույթների հետ կապված սպառնալիքներ

ԼՈՌԻԼ ՄԱՐԶԻ ՄԱՐԾՅԱՄԱՅՆՔԻ ԱՂԵՏՆԵՐԻ ՌԻՍԿԻ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ

Disaster Risk Reduction National Platform

Disaster Risk Analysis of Marc Community of Lori Region

Սույն ուսումնասիրությունը մշակվել և տպագրվել է Եվրամիության կողմից ֆինանսավորված և ՄԱԿ-ի մանկական հիմնադրամի կողմից իրականացված “Աղետների ռիսկի նվազեցման գործողությունների կայունության ապահովում Միջին Ասիայում և Հարավային Կովկասում” ծրագրի շրջանակներում: Ձեռնարկում արտահայտված կարծիքները հեղինակային են և որևէ ձևով չեն արտահայտում Եվրամիության և ՄԱԿ-ի մանկական հիմնադրամի տեսակետները:

This publication has been produced within the framework of "Sustaining DRR Actions at Scale in South Caucasus" project funded by the European Union and implemented by the United Nations Children's Fund (UNICEF). The contents of this publication are the sole responsibility of the authors and can in no way be taken to reflect the views of the European Union and UNICEF

Humanitarian Aid
and Civil Protection

